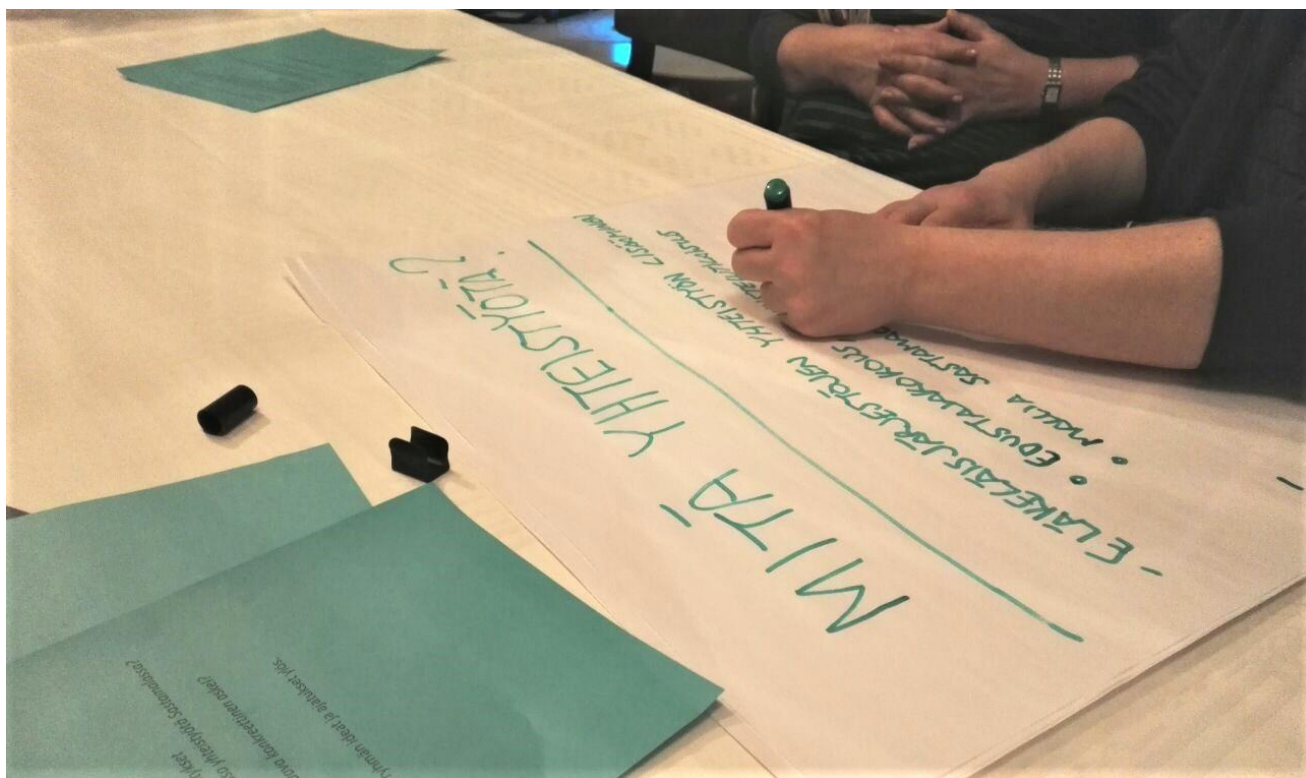

YHDISTYKSET MUKANA MUUTOKSESSA

13.8.2018

PIRKANMAAN JÄRJESTÖSELVITYS 2018

JÄRJESTÖ 2.0

Yhdistykset mukana muutoksessa

PIRKANMAAN JÄRJESTÖSELVITYS 2018

Sisällys

ALUKSI	4
Aineistosta	4
TUHANSIEN YHDISTYSTEN MAAKUNTA	5
Yhdistystoiminta on paikallista	5
Yhdistystoiminnan kova ydin: vapaaehtoiset.....	7
Yhdistysten toiminta vastaa arjen tarpeisiin	8
KUNNAT JA YHDISTYKSET HYVINVOINTIKUMPPANEINA	11
Kunta-järjestö-yhteistyön muodot Pirkanmaalla	12
Yhdistysten toimintaedellytykset riippuvat kunnan tuesta.....	13
Avustukset ja tilat	14
Sote-järjestöjen avustukset Pirkanmaalla	18
Jos kunnan tukea ei olisi.....	19
JÄRJESTÖJEN NÄKEMYKSIÄ MAAKUNTA- JA SOTE-UUDISTUKSESTA	22
Kunnellaanko järjestöjä uudistuksessa?.....	22
Miten uudistus koetaan?.....	25
YHDISTYSTEN TULEVAISUUDENNÄKYMÄT	28
Yhdistysten välinen yhteistyö	29
Tuen tarpeet.....	31
LOPUKSI	32
Suositukset järjestö-kuntayhteistyön tiivistämiseksi Pirkanmaalla:.....	33
Suositukset järjestö-maakuntayhteistyön kehittämiseksi Pirkanmaalla:	33
LÄHTEET	34
LIITE	35
Pirkanmaan järjestökyselyn kyselylomake.....	35

© 2018 Artteli-kumppanuusyhdistys ry

Järjestö 2.0 – Järjestöt Pirkanmaan terveyden ja hyvinvoinnin edistäjinä

Tomi Kuhanen (toim.)

ARTTELI
Kumppanuusyhdistys

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITON
Hämeen piiri

SILTA
VALMENNUS

ALUKSI

Yhdistysten toimintaympäristö on murroksessa. Maakunta- ja sote-uudistus tulee toteutuessaan määrittelemään uudelleen vuosikymmenien saatossa syntyneet toimintatavat ja yhteistyön muodot. Suurin muutos koskee sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toimintaympäristöä, mutta kunnille jäävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävä koskettaa vahvasti myös urheiluseuroja, kulttuurijärjestöjä, kyläyhdistyksiä ja muita arkipäivän hyvinvointia edistäviä ja ylläpitäviä yhdistyksiä.

Järjestö 2.0 – Järjestöt Pirkanmaan terveyden ja hyvinvoinnin edistäjinä on hanke, joka kehittää järjestöjen yhteistyötä maakunnassa vuoden 2020 loppuun saakka. Tulosten toivotaan kantavan vielä pidemmälle tulevaisuuteen.

Pirkanmaan hanke on osa sosiaali- ja terveysministeriön tukemaa **Järjestö 2.0: mukana muutoksessa** -ohjelmaa, joka koostuu 17 maakunnallisesta hankkeesta. Niiden yhteisenä tavoitteena on aktivoida järjestöjä, yhdistyksiä ja maakunnan asukkaita kehittämään maakuntaa ja löytämään uusia toimintamalleja. Hyvä yhteistyö vankistaa järjestöjen asemaa sote- ja maakuntauudistuksessa, kunnissa ja tulevissa maakunnissa.

Käsissäsi oleva ensimmäinen Pirkanmaan järjestöselvitys on maakunnallisen Järjestö 2.0 -hankkeen yritys selvittää yhdistystoiminnan nykytilaa ja tulevaisuudennäkymiä Pirkanmaalla. Vaikka kyseessä ei ole tieteellinen tutkimus, toivomme selvityksen avaavan lukijalle näköaloja siihen, miten yhdistyksissä asiat nähdään ja miten ne asettuvat laajempiin yhteiskunnassa käynnissä oleviin muutoksiin.

Suuri kiitos selvityksen valmistumisesta kuuluu paitsi hanketiimillemme (allekirjoittaneen lisäksi Laura Räisänen, Emma Sydänoja ja Katja Wallenius) myös muiden maakuntien Järjestö 2.0 -hankkeille, joiden kyselyitä olemme surutta lainanneet, varastaneet ja parastaneet saadaksemme mahdollisimman hyvän kuvan Pirkanmaan järjestökentästä. Erityisesti Keski-Suomen vaikuttavat järjestöt -hankkeen kysely on toiminut korvaamattomana apuna rakentaessamme omaa kyselyämme.

Tässä selvityksessä puhutaan limittäin ja lomittain yhdistyksistä ja järjestöistä. Kummallakin termillä tarkoitetaan kolmannen sektorin voittoja tavoittelematonta yhdistystoimijaa eli rekisteröityä yhdistystä – olkoon se valtakunnallinen, paikallinen, pieni paikallisyhdistys tai suuri kattojärjestö.

Tomi Kuhanen
Projektipäällikkö

Aineistosta

Järjestöselvityksen pääaineistona on Pirkanmaan järjestökysely, joka toteutettiin sähköisenä Webropol-kyselynä. 8.-23.3.2018. Kysely suunnattiin erityisesti terveyttä ja hyvinvointia edistäville yhdistyksille, ja siihen vastasi 163 yhdistystä.

Kyselylinkki toimitettiin Pirkanmaan Järjestö 2.0 -hankkeen tiedossa oleville yhdistysten yhteyshenkilöille tai yhdistysten yleisiin sähköpostiosoitteisiin. Lisäksi sitä jaettiin hankkeen uutiskirjeen kautta.

Järjestökyselyn lisäksi tässä selvityksessä on hyödynnetty muita kyselyjä, jotka tuodaan ilmi kyseisissä asiakohdissa.

TUHANSIEN YHDISTYSTEN MAAKUNTA

YHDISTYS MUODOSTUU SIITÄ
SYYSTÄ, ETTÄ IHMISTEN
ELÄMÄNPIIRISSÄ ON KOETTU
OLEVAN JOKIN ASIA, JOLLE
PITÄISI ITSE TEHDÄ JOTAKIN.

Miika Kataja & Julia Sillanpää

Suomea on kutsuttu yhdistysten luvatuksi maaksi. Yhdistysrekisteriä pitävän Patentti- ja rekisterihallituksen tilastojen valossa Suomen maine yhdistysmaana on edelleen perusteltu.

Vaikka yhdistysten määrä on huippuvuosista laskenut, on rekisteröityjen yhdistysten määrä yli 106 000. Määrä on jopa hienoisessa kasvussa, vaikka yhdistysrekisteristä poistettiin viime vuonna 34 975 yhdistystä. Uskosta yhdistystoimintaan kertoo, että vuosittain Suomessa rekisteröidään yli 2 000 uutta yhdistystä. Kuluvan vuoden kesäkuun loppuun mennessä uusia rekisteröityjä yhdistyksiä oli syntynyt jo 1 268. (Patentti- ja rekisterihallitus 2018)

Pirkanmaalla toimii yli 5 300 rekisteröityä yhdistystä (Patentti- ja rekisterihallituksen poiminta 28.9.2017). Tämän raportin tarkoituksena on luoda katsaus yhdistystoiminnan tilaan, tulevaisuudennäkymiin ja kehittämiskohteisiin maakunnassa. Kehikkona on maakunta- ja sote-uudistuksen asettama uusi tilanne yhdistyksille sekä yhdistysten potentiaali Pirkanmaan kuntien kumppanina asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä.

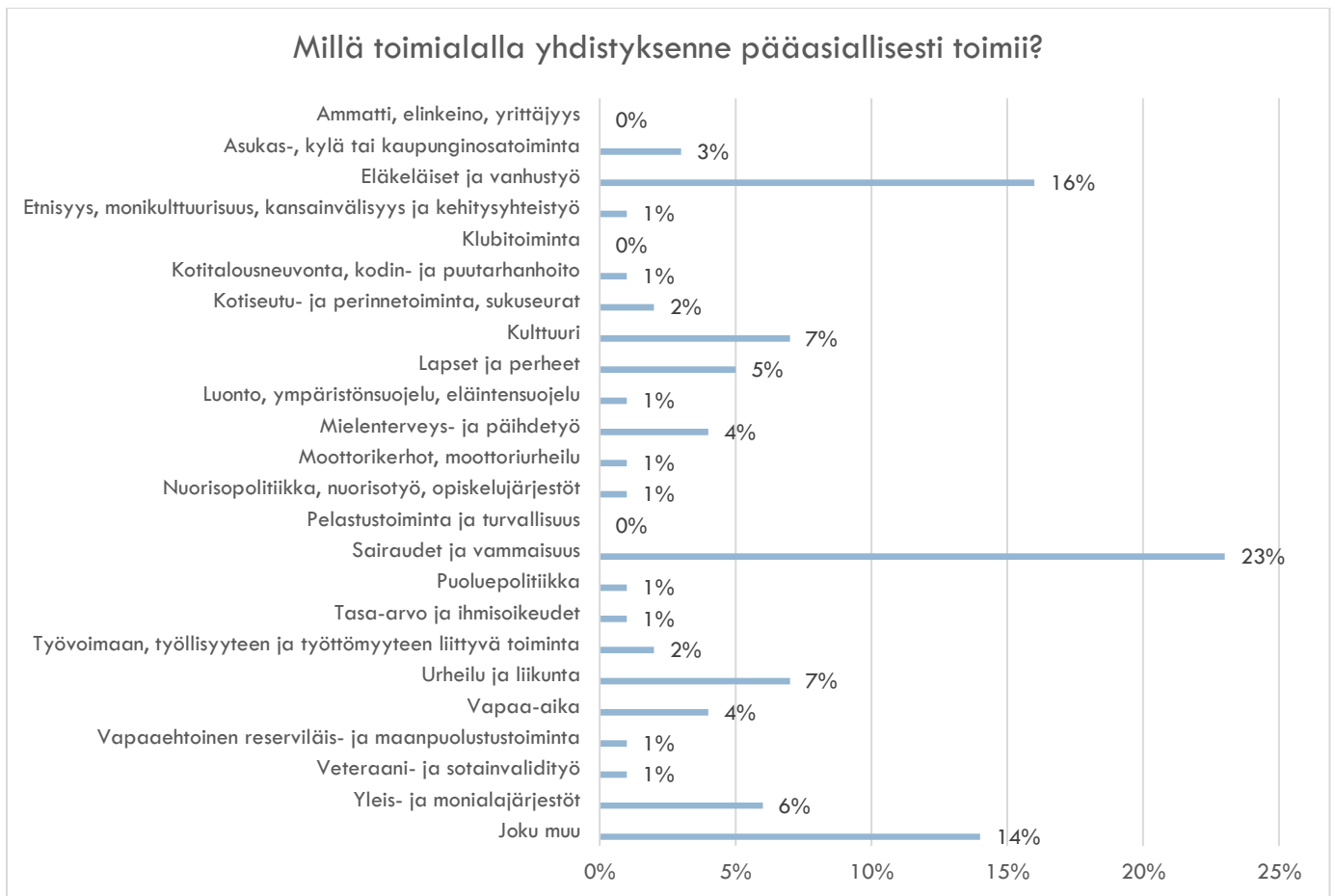
Yhdistystoiminta on paikallista

Raportin pääasiallisena lähteenä on Pirkanmaan järjestökysely, joka toteutettiin 8.-23.3.2018. Kyselyyn vastasi 163 yhdistystä, jotka edustavat laajasti maakunnan maantieteellistä aluetta: 37 prosenttia vastanneista yhdistyksistä ilmoitti kotipaikakseen Tampereen ja yli puolet jonkin muun kunnan kuin maakunnan keskuskaupungin.

Kyselyyn vastanneet yhdistykset edustavat laajasti järjestötoiminnan kirjoa. Puolet vastaajista voidaan lukea sosiaali- ja terveysalan yhdistyksiin. Kansanterveys-, potilas- ja vammaisjärjestöt ovat hyvin edustettuina, sillä lähes joka neljäs yhdistys (23,3 %) valitsi annetuista vaihtoehdoista toimialakseen luokan sairaudet ja vammaisuus. Eläkeläisten ja vanhustyön järjestöjä vastanneista oli 16 %. Urheilua ja liikuntaa edustavat järjestöt (7,4 %) ja kulttuurialan yhdistykset (6,8 %) erottuvat seuraavina aktiivisina vastaajaryhminä.

Huomattavaa yhdistystoiminnan kirjavuutta ja monipuolisuutta tarkasteltaessa on myös se, että yli 14 % kyselyyn vastanneista ei osannut asettaa yhdistystään valmiiksi annettuihin luokkiin, vaan katsoi sen edustavan jotakin muuta toimialaa¹.

¹ Muihin toimialoihin itsensä lukivat esimerkiksi monialajärjestöt, uskonnollinen yhdistys, omaisjärjestö, asumispalvelu- ja päiväkeskustoiminta sekä muutamia harrasteyhdistyksiä.

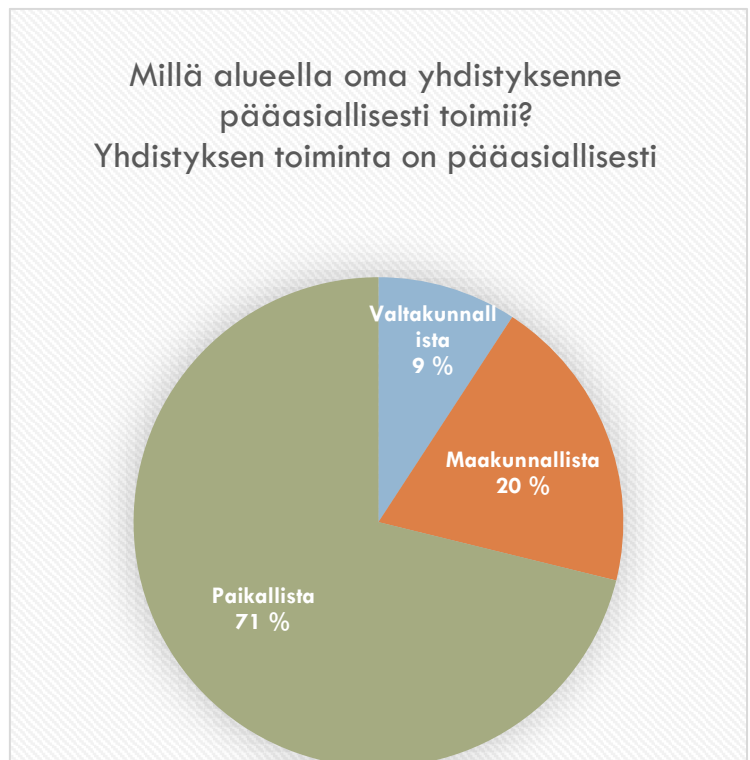

Kuvio 1. Kyselyyn vastanneet yhdistykset (N=163) itse valitsemansa toimialan mukaan.

Valtaosa yhdistystoiminnasta on edelleen paikallista – sen voikin sanoa toteuttavan asukasosallisuutta paikallisesti ja ruohonjuuritasolla. Yli 70 prosenttia kyselyyn vastanneista yhdistyksistä ilmoitti toimivansa pääasiassa paikallisesti. Maakunnan laajuista toimintaa oli vajaalla viidesosalla yhdistyksistä ja alle 10 prosenttia vastanneista yhdistyksistä oli sellaisia, joiden toiminta on pääasiallisesti valtakunnallista.

Yksikään Pirkanmaan kunta ei jäänyt ilman mainintoja kysyttäessä, missä yhdistykset toimivat. Lukuja tarkasteltaessa on huomattava, että moni paikalliseksi toimintansa mieltävä yhdistys saattaa kuitenkin toimia useamman kunnan alueella, vaikka toiminta ei katakaan koko maakuntaa.

Kyselyn perusteella yhdistystoiminta on luonnollisesti vilkkainta Tampereella, jossa ilmoitti toimivansa 37,8 % yhdistyksistä. Aineistosta erottuu kuitenkin myös muita vahvoja yhdistyspaikkakuntia, sillä toiminta-

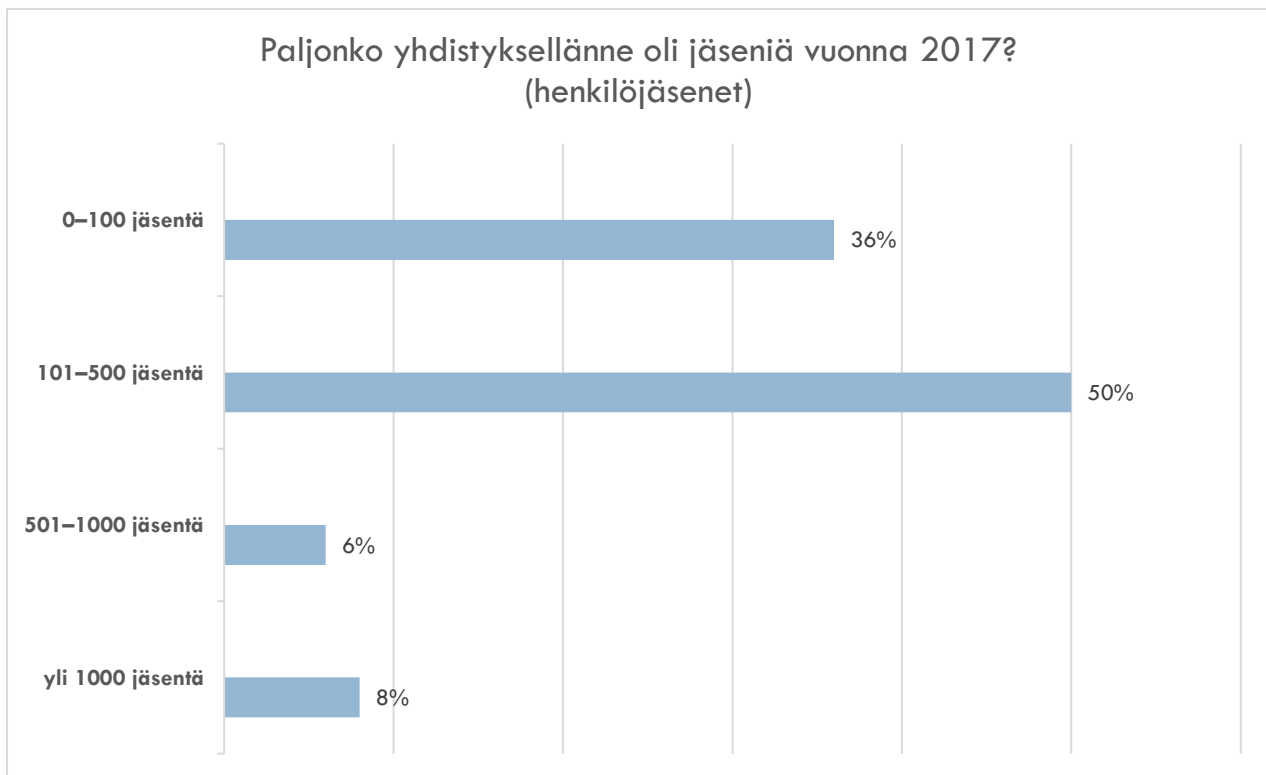
Kuvio 2. Kyselyyn vastanneiden yhdistysten (N=163) toiminnan maantieteellinen laajuus.

alueeseen yhdistyksistä Nokian ilmoitti 15,6 %, Sastamalan 14,8 %, Kangasalan tai Valkeakosken 13,3 %, Lempäälän 11,1 % sekä Pirkkalan tai Ylöjärven 10,4 %.

Yhdistystoiminnan kova ydin: vapaaehtoiset

Pirkanmaalla toimivien yhdistysten koko vaihtelee muutaman hengen porukoista suuriin valtakunnallisiin järjestöihin: kyselyssä pienin henkilöjäseniä omaava yhdistys ilmoitti jäsenmääräkseen kahdeksan ja suurin 20 000 jäsentä. Ei ehkä olekaan tarkoituksenmukaista tutkia, minkä kokoinen voisi olla keskimääräinen pirkanmaalainen yhdistys.

Sen sijaan voidaan todeta, että yhdistykset ovat keskimäärin melko pieniä. Reilulla kolmanneksella on jäseniä sata tai vähemmän, puolella yhdistyksistä on 101-500 jäsentä. Joillakin vastanneilla yhdistyksillä ei ollut lainkaan henkilöjäseniä, vaan jäsenenä oli yhdistyksiä ja muita yhteisöjä.

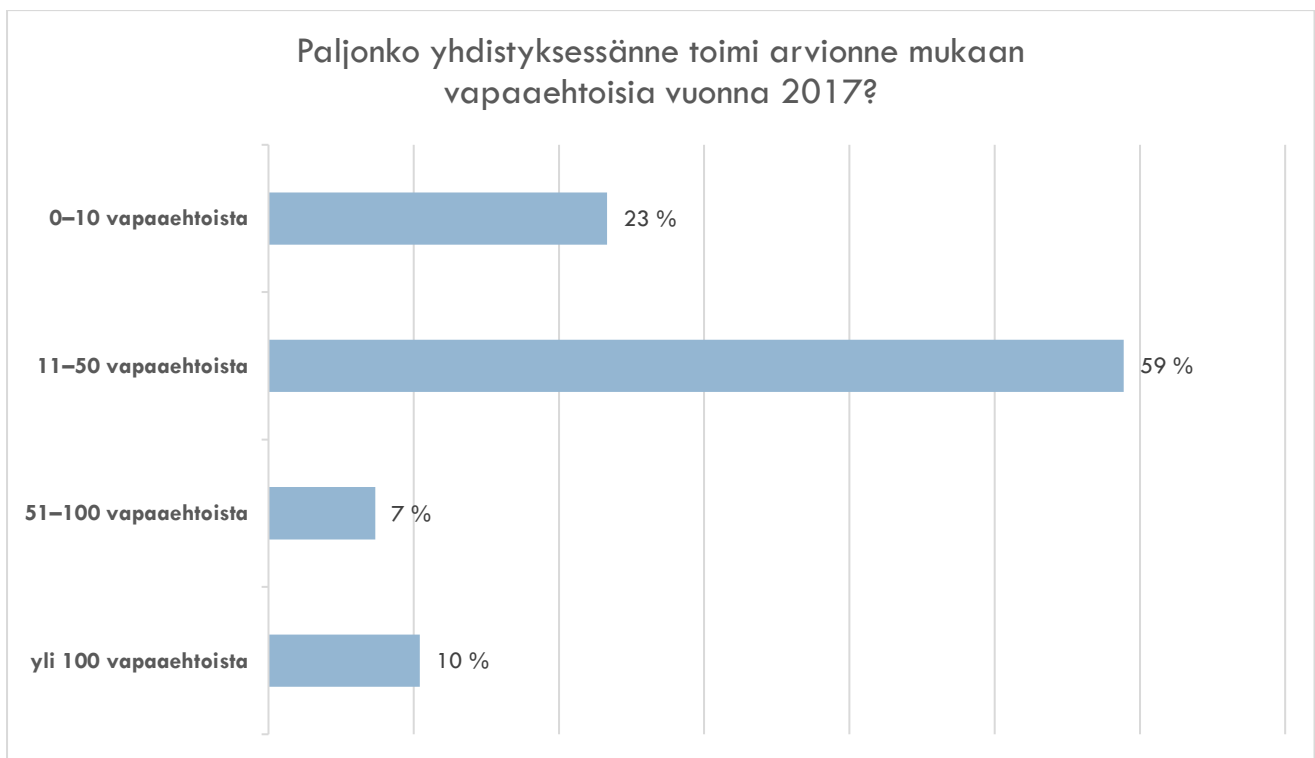

Kuvio 3. Yhdistykset luokiteltuna jäsenmäärän mukaan. Tiedot on koottu avovastauksista (N=163).

Keskiarvojen laskemisen sijaan olennaista on ymmärtää, että jäsenmäärien, budjettien ja henkilöstömäärän suurista vaihteluista huolimatta yhdistystoiminnan ydin on edelleen vapaaehtoisuudessa. Kyselyyn vastanneista yhdistyksistä enemmistö (55,8 %) ilmoitti, ettei niillä ole lainkaan palkattuja työntekijöitä. Valtaosalla yhdistyksistä (66,6 %) ei ole myöskään hallinnassaan toimitiloja tai muita kiinteistöjä.

Vapaaehtoiset ovat yhdistystoiminnan kantava voima. Puolet suomalaisista olisi halukkaita osallistumaan vapaaehtoistoimintaan. SOSTE ry:n arvion mukaan pelkästään sosiaali- ja terveysalan yhdistyksissä toimii Suomessa puoli miljoonaa vapaaehtoista ja 260 000 vertaistukijaa. (SOSTE 2018)

Valtaosalla Pirkanmaan järjestökyselyyn vastanneista yhdistyksiä vapaaehtoisten määrä asettuu muutama kymmeneen ihmiseen. Huomattava enemmistö eli lähes kuusi kymmenestä yhdistyksestä ilmoitti, että vapaaehtoisia on 11-50 henkeä. Vajaalla neljäsosalla vapaaehtoisten määrä jää muutamaan aktiiviin (alle 10 henkeä). Järjestökyselyyn vastanneista yhdistyksistä vain seitsemän ilmoitti, että toiminnassa ei ole mukana lainkaan vapaaehtoisia. Kahdessa yhdistyksessä vapaaehtoisia oli yli 400.

Kuvio 4. Yhdistykset luokiteltuna sen mukaan, kuinka monta vapaaehtoista niissä toimi viime vuonna. Kuviosta voi huomata, että valtaosassa yhdistyksistä toimi 11-50 vapaaehtoista.

Yhdistysten toiminta vastaa arjen tarpeisiin

Järjestöjen tuoma lisäarvoa kuvataan usein alla olevalla janalla, jonka toisessa päässä on järjestöjen ja järjestölähtöisten yritysten palvelutuotanto ja toisessa päässä vapaaehtoisuuteen ja yhteisöllisyyteen perustuva kansalaistoiminta.

Nuolijan alkuperäislähde Knaapi 2017. Kuvakkeet 1-4: Icon made by Freepik from www.flaticon.com. Kuvakkeet 5-6: Icon made by Vectorsmarket from www.flaticon.com

Yhdistyskenttä ei ole homogeeninen: järjestöt voivat sijoittua yhdelle tai useammalle kohtaa janaa – ja osalla järjestöistä on toimintaa janan kaikilla kohdilla. Tämän moninaisuuden hahmottaminen on tärkeää etenkin,

Monella yhdistyksellä kohderyhmä on elämäntilanteen perusteella yksilöity, esim. läheiset (26), sairastuneet (20), eläkeläiset (16) tai vammaiset (16). Moni yhdistys hahmottaa kohderyhmänsä myös ikäkausijattelun perusteella. Kohderyhminä mainittiin mm. nuoret (21), ikäihmiset (21), lapset (17), lapsiperheet (14) ja aikuiset (10).

KUNNAT JA YHDISTYKSET HYVINVOINTIKUMPPANEINA

Maakunta- ja sote-uudistus vaikuttaa kuntien ja yhdistysten yhteistyöhön. Aiemmin kuntien vastuulla ollut sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen on tarkoitus siirtää maakunnille vuoden 2021 alusta lähtien. Tämä merkitsee muutoksia palveluita tuottaville järjestöille, jotka aiemmin ovat tehneet yhteistyötä kunnan kanssa ja joiden täytyy nyt löytää oma roolinsa maakunnassa.

Muutokset eivät kosketa kuitenkaan ainoastaan palveluntuottajajärjestöjä. Ihmisten hyvinvointi syntyy arjessa ja lähiyhteisöissä. Tätä ei muuta se, että sosiaali- ja terveyspalvelut järjestää tulevaisuudessa maakunta – kuntien tehtäväksi jää asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (hyte).

Yhdistykset ovat luontevia kumppaneita kunnan hyvinvointityössä, sillä järjestötoiminta ja kunnan yhteistyötoiminta tähtäävät samaan lopputulokseen: ihmisten hyvinvointiin. Sosiaali- ja terveysyhdistykset, kulttuuriyhdistykset, harrastus- ja urheiluseurat sekä asukas- ja kyläyhdistykset edistävät ihmisten sosiaalista hyvinvointia ja terveyttä arjen tarpeista syntynein keinoin.

Miika Kataja ja Julia Sillanpää kysyvät, mitä yhdistystoiminta tuottaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyölle, ja kiteyttävät vastauksen kolmeen tuotokseen:

Mitä yhdistystoiminta tuottaa?

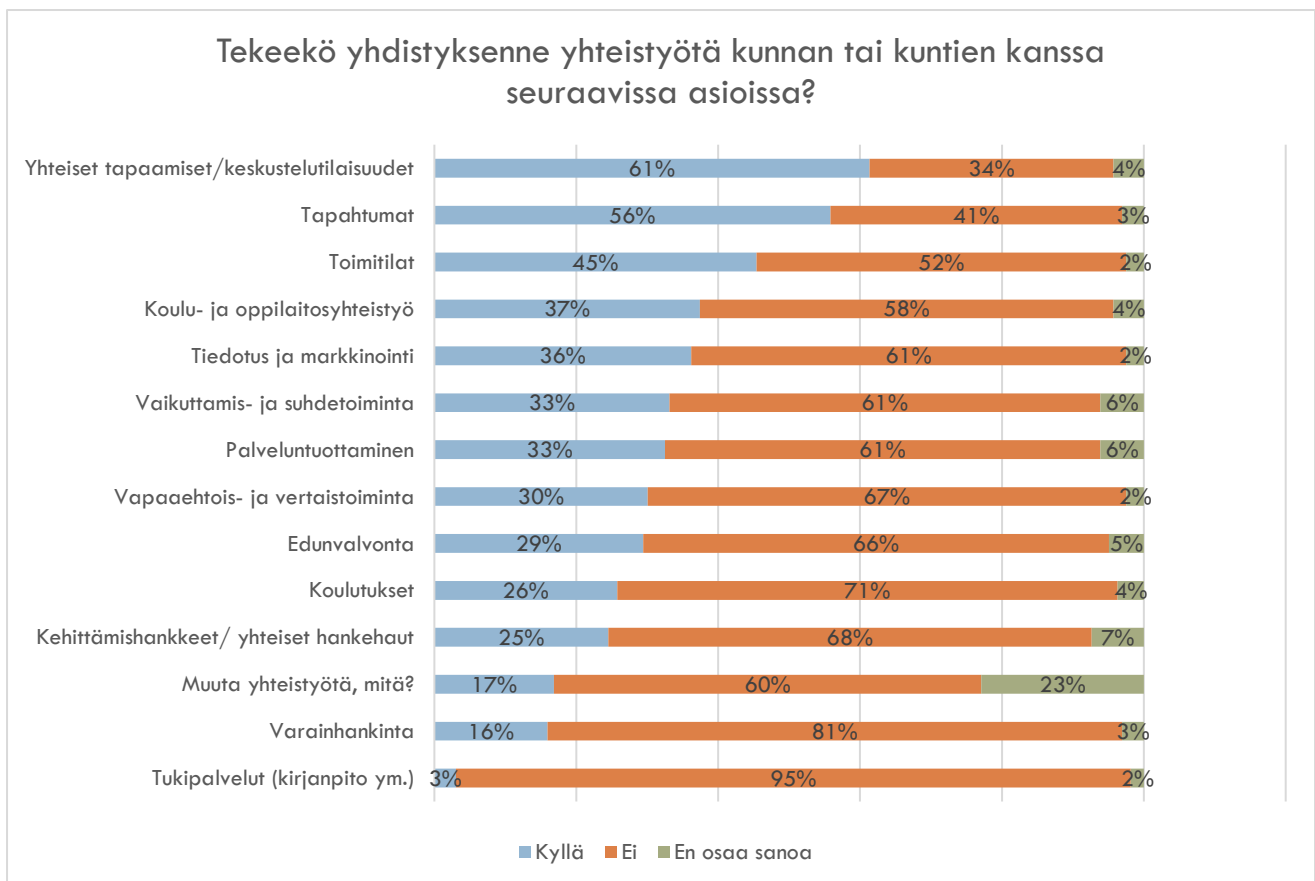
- 1) Erik Allardtin hyvinvoinnin käsitettä soveltaen, se tuottaa ensiksi ihmisille mahdollisuuksia olla oma itsensä. Arjen mahdollisuuksia tehdä sitä, mitä rakastaa, mistä unelmoi ja mikä tuo onnistumisen, olemisen ja osallistumisen elämyksiä. On kyse sitten liikunnan ilosta, itsensä ilmaisusta kulttuurin kautta tai pelkästään samanvertaisina yhdessä olemisesta, ei liene epäilystäkään järjestötoiminnan roolista ihmisten elämäkokemuksen edistäjinä.**
- 2) Itsenä olemisen mahdollistaminen liittyy myös hyvinvoinnin toiseen aspektiin. Yhdistystoiminta antaa tilaa kohtaamiseen ja sosiaalisten siteiden solmimisen samanmielisten tai samoista asioista kiinnostuneiden kanssa. Tavatessaan taustoiltaan erilaiset ja eri sosiaalisista ryhmistä tulevat ihmiset kohtaavat pelkkinä jäseninä. Hatut on heitetty narikkaan tavalla, joka sekoittaa yhteiskunnassa usein työelämän varaan rakennetut sosioekonomiset raamit.**
- 3) Kuitenkin erityisesti paikallisyhdistystoiminnassa, kuten kylätoiminnassa sekä muissa välittömien lähidemokratian muotojen piireissä, lähtökohtainen kysymys siitä, että miksi yhteisö on olemassa, johdatteleekin hyvinvoinnin kolmanteen kysymykseen, eli olemassaolon perusmahdollisuuksien turvaamiseen. Toimiva, turvallinen, sekä tapahtumiltaan ja palveluiltaan rikas yhteisö, kuten kylä, kaupunginosa, tai vaikka sitten kaupungin yksittäinen kerrostalo, onkin perusedellytys sille, että asukkailla on rauha keskittyä elämän muihin osa-alueisiin.**

Miika Kataja & Julia Sillanpää (2018): Yhdistykset ja kunnat – yhdessä ja kumppaneina. (Lisätty otsikko ja numeroinnit)

Kunta-järjestö-yhteistyön muodot Pirkanmaalla

Pirkanmaan järjestökyselyn perusteella suurin osa yhdistyksistä tekee tällä hetkellä jonkinlaista yhteistyötä kunnan kanssa, mutta yhteistyötä ei voida luokitella pysyväksi kumppanuudeksi. Yhteistyön muodot ovat myös vähäisiä. Tähän poikkeuksen tekevät luonnollisesti palvelutuotanto, jossa kunta toimii ostajana ja pitkäaikaisempi kumppanuustoiminta, jonka piirissä on mm. osa tamperelaisista järjestöistä. Tampereella kumppanuusavustuksia myönnetään kumppaniyhteisöille, joiden kanssa kaupunki tekee kiinteästi yhteistyötä tai joiden perustamisessa kaupungilla on ollut keskeinen rooli.

Kyselyyn vastanneista yhdistyksistä 61 % osallistuu kunnan toimijoiden kanssa yhteisiin tapaamisiin. Tapahtumia kunnan kanssa yhteistyössä järjestää reilu puolet yhdistyksistä (56 %). Toimitilojen suhteen yhteistyötä kunnan kanssa tekee vajaa puolet yhdistyksistä. Muutoin yhteistyö kunnan kanssa on vähäisempää.

Kuvio 6. Yhdistysten (N=163) yhteistyömuodot kunnan kanssa.

Järjestötoimijoiden kertomat esimerkit kunnan kanssa tehtävästä yhteistyöstä viestivät kuitenkin yhteistyön tärkeydestä ja kumppanuuden potentialista.

- ”Teemme tiivistä yhteistyötä kaupungin liikuntaluotsitoiminnan kanssa. Fysioterapeuttiimme ovat kouluttaneet vapaaehtoisia ikäihmisten liikunnan edistämistyöhön: erilaisten ryhmien ohjaamiseen, puistokuntosaliohjaajaksi. Lisäksi olemme yhdessä suunnitelleet kulttuurikävelytoimintaa. Yhteistyön avulla ikääntyneiden liikuntamahdollisuudet ovat lisääntyneet, vapaaehtoiset ovat saaneet mahdollisuuden tuottaa iloa muille sekä itselleen. Yhteistyömme kaupungin kanssa on vahvistunut.”

- ”Järjestämme työllisyyspalvelujen ja järjestöjen kanssa uuden pilotin maahanmuuttajien työllistämiseen liittyen.”

Lisäksi vastaajat mainitsevat monia hankkeita ja projekteja, joita toteutetaan yhteistyössä kunnan kanssa. Joistakin vastauksista nousee esiin myös järjestöjen tyytymättömyys kunnan toimintaan järjestöyhteistyöhön liittyen.

- ”Eipä näitä ole ollut vapaaehtoistoimijoille. Palveluntuottajat ovat kuntien yhteistyökumppaneita, mutta vapaaehtoistojat ovat lapsipuolen asemassa.”
- ”Organisaatio toimii yli kuntarajojen ja tämä nähdään kunnissa ongelmana”

Yleisesti yhdistysten autonomia kunnassa toimii hyvin, mutta osalle yhdistyksistä kunta on esittänyt toivomuksia toimintamuodoista, joita kunta haluaisi yhdistyksen tuottavan. Noin 10 prosenttia yhdistyksistä kertoi, että kunta on esittänyt viimeisen kahden vuoden aikana toivomuksia toiminnasta ilman rahallista vastinetta ja toiset 10 prosenttia kertoi näin tapahtuneen vastineeksi toiminta- tai muusta avustuksesta.

Yhdistysten toimintaedellytykset riippuvat kunnan tuesta

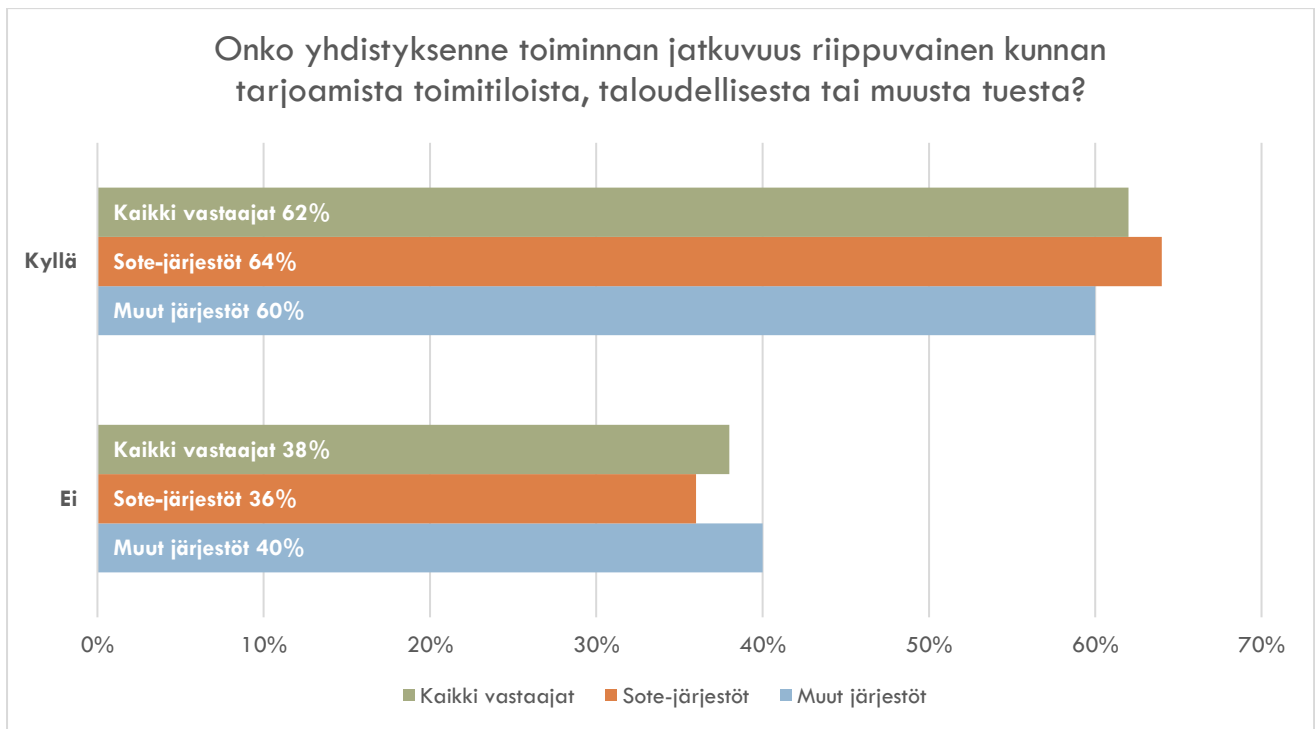
Olennaista sille, miten kumppanuus yhdistysten ja kuntien välillä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi toteutuu, ovat järjestöjen toimintaedellytykset ja yhteistyön rakenteet, jotka mahdollistavat yhdessä tekemisen.

SOSTE on määritellyt kumppanuuden kehittämis- ja vaikuttamistyölle seuraavat osa-alueet:

1. **Resurssien ja rakenteiden varmistaminen:** järjestöt tarvitsevat hyvinvoinnin edistämistyöhönsä avustuksia ja tiloja.
2. **Osallistaminen:** järjestöt edustavat heikoimmassakin asemassa olevia kuntalaisia laajasti.
3. **Yhteiskehittäminen ja yhteistoteuttaminen:** Kunnalla ja järjestöllä on samoja tavoitteita ja kohderyhmiä. Yhdessä kehitetyt ja toteutetut aivan uudenlaiset toimintamallit tuovat aivan uudenlaisia tuloksia. (SOSTE 2018b)

Kunnat tukevat yhdistystoimintaa myöntämällä avustuksia järjestötoimintaan ja toimitiloja (joko maksutta tai korvausta vastaan) yhdistysten käyttöön. Näiden resurssien varmistaminen tulevaisuudessa on olennaista, sillä kunnan myöntämät avustukset ja tilat ovat keskeinen yhdistysten toimintaedellytys paikallistasolla.

Pirkanmaalaisille yhdistyksille kunnan tuki on varsin merkittävä tekijä. Järjestökyselyyn vastanneista yhdistyksistä 62 % kertoo, että yhdistyksen toiminnan jatkuvuus on riippuvainen kunnan tarjoamista toimitiloista, taloudellisesta tai muusta tuesta.

Kuvio 7. Yhdistysten (N=163) toiminnan riippuvuus kunnan tuesta. Yhdistyksiä pyydettiin myös perustelemaan vastauksensa sanallisesti.

Sote-järjestöjen² ja muiden järjestöjen arviot toiminnan jatkuvuuden suhteesta kunnan tukeen ovat varsin samanlaiset. Sote-järjestöistä 64 % ja muista järjestöistä 60 % vastaa järjestön olevan riippuvainen kunnan tuesta.

Sote-järjestöjen toimintaedellytysten tarkastelu on olennaista, sillä niiden toimintaympäristö mullistuu täysin maakunta- ja sote-uudistuksen astuessa voimaan. Kunnan sosiaali- ja terveystoimen lakkauttaminen vie sote-järjestöiltä pitkäaikaisen kumppanin, jonka kautta avustukset ja toimitilat on kanavoitu ja hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä edistävää yhteistyötä tehty.

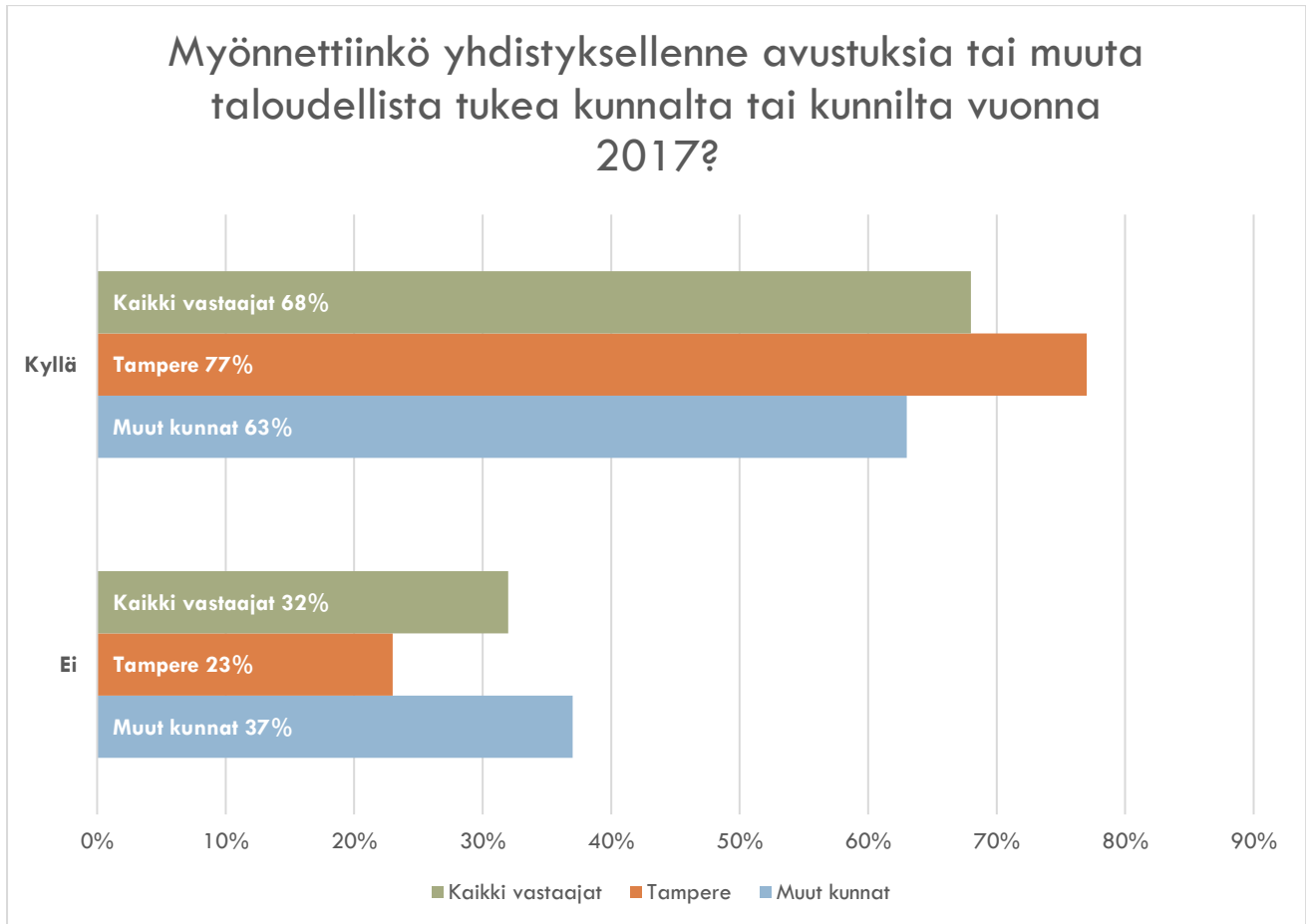
Avustukset ja tilat

Kyselyyn vastanneista järjestöistä yli 70 % kertoi yhdistyksensä hakeneen taloudellista tukea kunnalta tai kunnilta vuonna 2017. Tampereilaiset yhdistykset (80 %) hakivat tukea kunnalta enemmän kuin muiden kuntien yhdistykset (65 %). Ylivoimaisesti suurin haettu tukimuoto oli kunnan myöntämä toiminta-avustus (yleisavustus), jota haki lähes yhdeksän kymmenestä avustusta hakeneesta yhdistyksestä. Lisäksi haettiin jonkin verran tapahtuma-avustuksia, kumppanuusavustuksia ja muuta taloudellista tukea. Tampereen ja muiden Pirkanmaan kuntien osalta avustusten hakeminen oli saman suuntaista.

Lähes kaikki (94 %) tukea hakeneista yhdistyksistä myös saivat tukea kunnalta. Kaikista vastanneista yhdistyksistä 68 % on saanut kunnalta avustuksia tai muuta rahallista tukea viime vuonna. Järjestöistä, joille tukea ei ole myönnetty, ei ole löydettävissä selkeää yhdistävää piirrettä. Yksi järjestö on ilmoittanut saaneensa tukea, vaikkei ole sitä hakenut.

² Sote-järjestöillä tarkoitetaan tässä seuraaviin kategorioihin itsensä asettavia yhdistyksiä: eläkeläiset ja vanhustyö, lapset ja perheet (esim. lastensuojelu, lapsiperheiden tuki, perhetyö), mielenterveys- ja päihdetyö, sairaudet ja vammaisuus, työvoimaan, työllisyyteen ja työttömyyteen liittyvä toiminta.

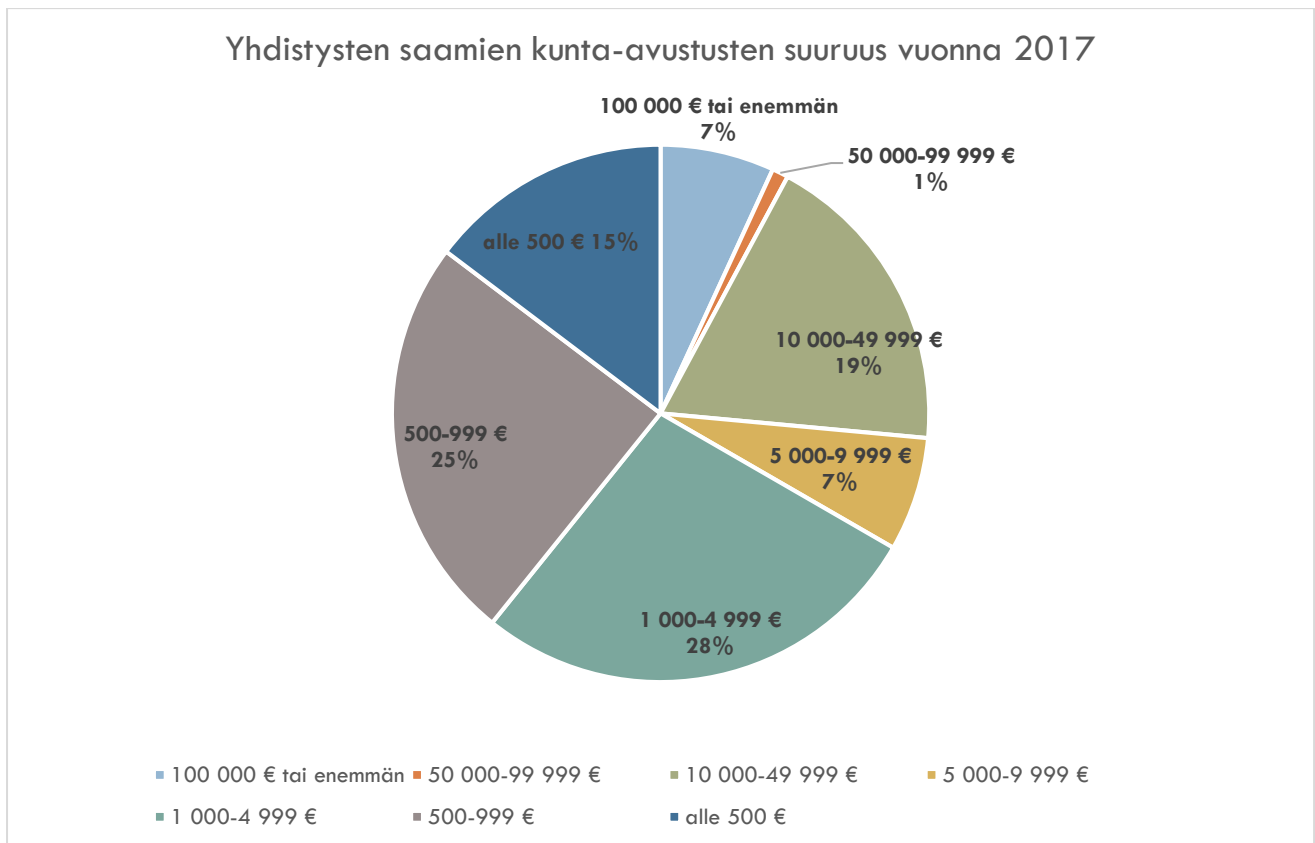
Tukea saaneista yhdistyksistä liki 90 % kertoi saaneensa toiminta-avustusta. Tampereella 17 % ja muualla Pirkanmaalla 9 % yhdistyksistä kertoi saaneensa tapahtuma-avustusta ja saman verran yhdistyksiä sai kumppanuusavustusta tai muuta taloudellista tukea.

Kuvio 8. Kunta-avustusta saaneet yhdistykset (N=163) koko Pirkanmaalla, Tampereella ja muissa Pirkanmaan kunnissa.

Järjestöjen saamat avustussummat vaihtelevat valtavasti, mutta 40 % avustusta saaneista järjestöistä sai avustusta alle 1 000 €. Seitsemän kyselyyn vastannutta järjestöä sai avustuksia yli 100 000 € vuonna 2017.

Vaikka valtaosa avustuksista on pieniä, ne mahdollistavat järjestöjen olemassaolon ja toiminnan. Esimerkiksi vuoden 2016 Järjestöbarometrin mukaan lähes kuusi kymmenestä sosiaali- ja terveysalan yhdistyksestä toimii alle kymmenen tuhannen euron vuosibudjetilla ja 15 prosentilla yhdistyksistä vuosibudjetti on alle 2 000 euroa. Järjestöbarometrin kyselyyn vastanneiden yhdistysten keskimääräinen (mediaani) vuoden 2016 talousarvion loppusumma oli 6 400 euroa. (SOSTE 2016, 48.)

Kuvio 9. Yhdistysten kunnilta saamien avustusten suuruus. Suurin osa yhdistyksistä saa pieniä, muutaman sadan euron tai korkeintaan muutaman tuhannen euron suuruisia avustuksia. (Avustusta saaneista yhdistyksistä avustussummansa ilmaisi epäselvästi tai jätti ilmoittamatta 9 vastaajaa.)

Avustusten ohella toinen keskeinen kunnan tukimuoto yhdistykselle on tilojen tarjoaminen toimintaan joko maksutta tai tilavuokraa vastaan. Yli puolet (54 %) yhdistyksistä kertoi saaneensa viime vuonna käyttöönsä kunnan tiloja.

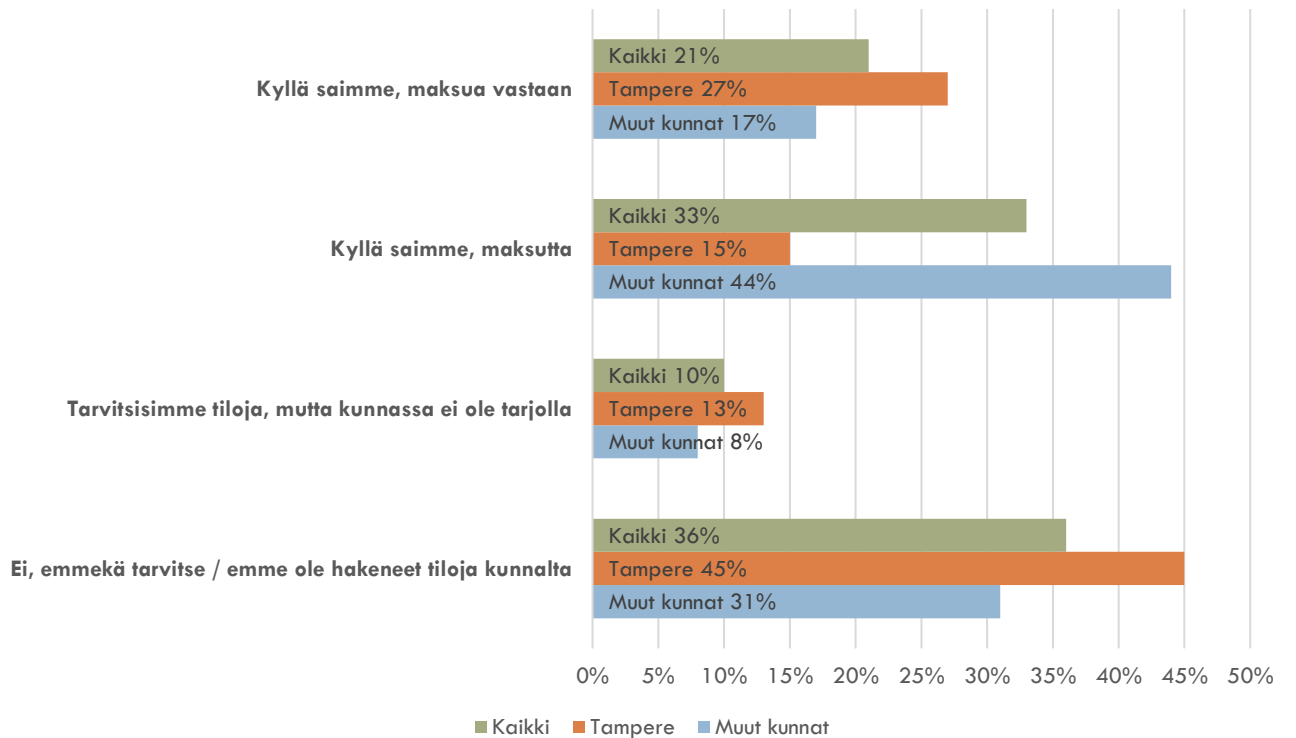
Reilu kolmannes (36 %) vastaajista ei ole hakenut tiloja kunnalta. Tamperelaisista järjestöistä lähes puolet (45 %) ei ole hakenut kunnan tiloja, muualla Pirkanmaalla vastaava prosentti on 31 %.

Maksuttomia tiloja on järjestöille tarjolla Pirkanmaalla selkeästi enemmän Tampereen ulkopuolella. Tamperelaisista järjestöistä vain 15 % sai käyttää kunnan tiloja maksutta, muiden kuntien järjestöistä liki puolet (44 %) sai käyttää tiloja maksutta.

10 % yhdistyksistä kokee tarvitsevänsä tiloja, mutta kunta ei niitä pysty tarjoamaan.

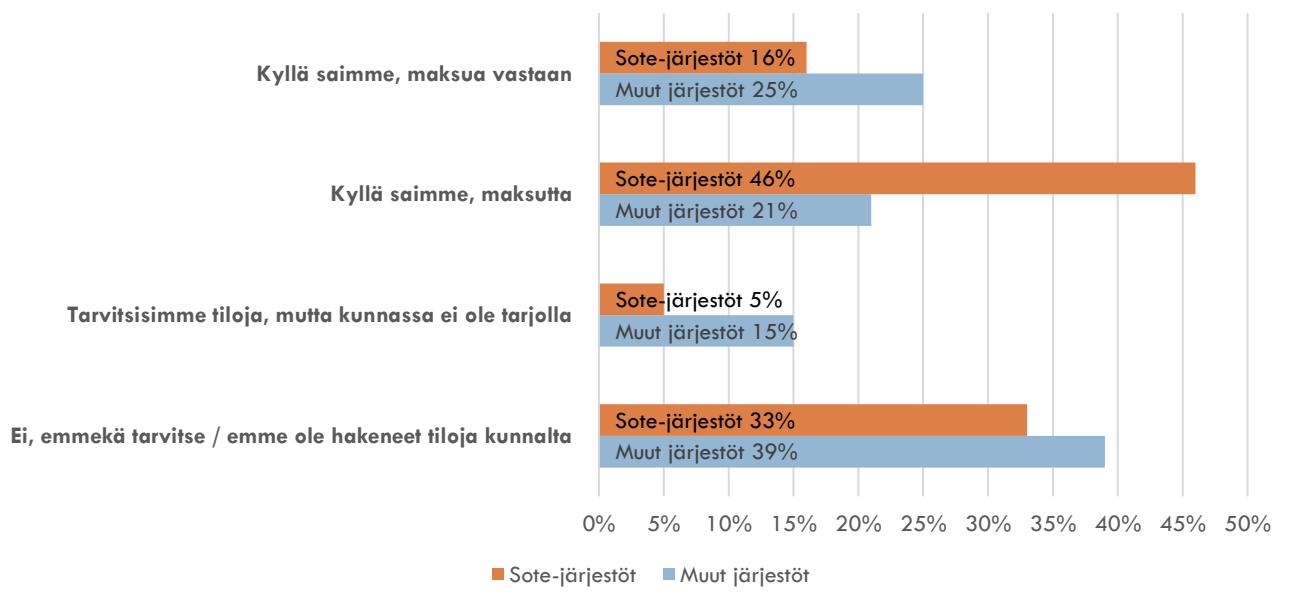

Saiko yhdistyksenne käyttöönne toimitiloja kunnalta tai kunnilta vuonna 2017?

Kuvio 10. Yhdistysten (N=163) mahdollisuus käyttää kunnan toimitiloja Tampereella ja muissa kunnissa.

Saiko yhdistyksenne käyttöönne toimitiloja kunnalta tai kunnilta vuonna 2017?

Kuvio 11. Sote-järjestöjen (N=81) ja muiden yhdistysten (N=82) mahdollisuudet käyttää kunnan tiloja.

Kuten edellä oleva vertaileva kuvio osoittaa, sosiaali- ja terveysalan yhdistyksistä selvästi suurempi osa kuin muista yhdistyksistä (yli 60 %) kertoo toimivansa kunnan tarjoamissa tiloissa. Tyypillistä sote-järjestöille on myös, että ne saavat toimia kunnan tiloissa ilman tiloista perittävää maksua huomattavasti useammin kuin muut yhdistykset.

Maakunta- ja sote-uudistuksen myötä tilakysymys voi nousta toiseksi keskeiseksi huolenaiheeksi kunta-avustuksien ohella ainakin osalle niistä sote-yhdistyksistä, jotka ovat toimineet kunnan sosiaali- ja terveystoimen tiloissa, joita kunta ei jatkossa hallinnoi.

Sote-järjestöjen avustukset Pirkanmaalla

Yksi maakunta- ja sote-uudistuksen suurimmista huolenaiheista järjestökentällä liittyy sosiaali- ja terveysalan yhdistysten toimintaedellytyksiin tulevaisuudessa. Pahimmassa tapauksessa sote-järjestöt jäävät väliinputoajiksi. Kunnan tarjoamat toimitilat ja avustukset ovat tähän asti mahdollistaneet monipuolista vertaistukea, neuvontaa, järjestölähtöistä auttamistyötä ja ennalta ehkäisevää matalan kynnyksen toimintaa, joka on kustannustehokasta ja tuottaa säästöjä.

STM:n asettaman selvityshenkilö Tuija Braxin mukaan kunnilla onkin tähän asti ollut selkeä kannustin tukea järjestöjen hyte-työtä, koska se on vähentänyt kunnan vastuulla olleiden sosiaali- ja terveyspalveluiden tarvetta ja kuluja. Tämä kannustin katoaa maakunta- ja sote-uudistuksen myötä, ja samaan aikaan tulevan maakunnan rooli järjestöjen paikallisen toiminnan avustamisen kannalta on Braxin selvityksen mukaan ”heikko ja parhaimmillaankin epäselvä”. Maakunnalle ei ole lainsäädännössä eikä valmisteluasiakirjoissa rakennettua merkittävää roolia järjestöjen paikallisen toiminnan rahalliseen tukemiseen. (Brax 2018, 16-17)

Brax toteaa loppuraportissaan, että selvitystyön haastatteluissa osa kuntapäätäjistä on pitänyt todennäköisenä, että kunnat tulevat vähentämään merkittävästi sote-järjestöille antamia avustuksia, koska sote-palvelut eivät enää kuulu kunnan toimialaan. Näin argumentoivat kuntapäätäjät tulkitsevat uudistusta siten, että kunnan yhteistyö yleishyödyllisten järjestöjen kanssa hyte-työssä painottuu jatkossa niihin järjestöihin, joilla on suora yhteistyöpinta kunnan vastuulle jääviin toimialoihin, ennen kaikkea varhaiskasvatukseen, koulutukseen, liikuntaan ja kulttuuriin sekä kaavoitukseen. (emt., 17)

Pirkanmaalla kunnat myöntävät vuosittaisia toiminta-avustuksia sosiaali- ja terveysjärjestöjen paikalliseen toimintaan tällä hetkellä arviolta 838 466 euroa. Pirkanmaan Järjestö 2.0 -hankkeen selvityksen mukaan vain kaksi kuntaa ei myönnä lainkaan toiminta-avustuksia sosiaali- ja terveysjärjestöille.

Toiminta-avustusten lisäksi Tampereen kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunta myöntää järjestöille kumppanuusavustuksia³, joiden kokonaisarvo on tänä vuonna yli 3,9 miljoonaa euroa. Näin ollen sote-järjestöjen kunta-avustusten kokonaispotti Pirkanmaalla on yli 4,7 miljoonaa euroa.

Alla olevaan taulukkoon on koottu kunnista kerätyt tiedot sote-järjestöjen avustuksista. Tiedot on saatu kuntien viranhaltijoilta ja päätöspöytäkirjoista. Koska avustusten myöntämiskäytännöt ja avustuksia myöntävät toimielimet vaihtelevat kunnittain, saattaa tiedoissa olla jonkin verran poikkeavuuksia kuntien välillä.

On tärkeää huomata, että taulukko koskee vain järjestöjen toimintaan myönnettäviä avustuksia, ei esimerkiksi ostopalveluista maksettuja korvauksia tai tukea maksuttomien toimitilojen muodossa.

---

³ Kumppanuusavustus on vuonna 2016 käyttöön otettu avustusmuoto, jolla korvattiin lautakuntien aiemmat pysyväisavustukset tai pysyväisluonteisesti myönnetyt avustukset. Kumppanuusavustukset pitävät sisällään kaupungin näkökulmasta keskeiset yhteistyökumppanit, joiden kanssa kaupunki tekee kiinteästi yhteistyötä ja/tai joiden perustamisessa tai sijoittumisessa Tampereelle on kaupungilla ollut keskeinen rooli. Kumppanuusavustusten piirissä oleville yhteisöille on tyypillistä se, että kaupungin ohella myös joku muu julkista valtaa edustava taho on sitoutunut toiminnan rahoittamiseen esim. valtionavustuksilla.

KUNTIEN MYÖNTÄMÄT AVUSTUKSET SOTE-JÄRJESTÖILLE

Kunta	Toiminta-avustukset	Kumppanuusavustukset	Avustus /asukas	Vuosi
Akaa	10 800 €		0,64 €	2017
Hämeenkyrö	4 800 €		0,45 €	2017
Ikaalinen	-		0 €	2017
Juupajoki	3 408 €		1,79 €	2017
Kangasala	20 400 €		0,65 €	2017
Kihniö	8 512 €		4,36 €	2018
Lempäälä	10 800 €		0,47 €	2017
Mänttä-Vilppula	26 730 €		2,64 €	2017
Nokia	33 407 €		1,00 €	2017
Orivesi	2 100 €		0,23 €	2018
Parkano	2 000 €		0,30 €	2018
Pirkkala	15 000 €		0,78 €	2018
Punkalaidun	1 450 €		0,49 €	2018
Pälkäne	3 500 €		0,53 €	2017
Ruovesi	9 144 €		2,07 €	2018
Sastamala	29 270 €		1,18 €	2018
Tampere	609 700 €	3 905 916 €	19,43 €	2018
Urjala	1 500 €		0,31 €	2017
Valkeakoski	7 000 €		0,33 €	2018
Vesilahti	-		0 €	2017
Virrat	22 045 €		3,25 €	2018
Ylöjärvi	16 900 €		0,51 €	2018
Pirkanmaa yht.	838 466 €	3 905 916 €	9,26 €	

Taulukko 1. Sote-järjestöille vuonna 2017 tai 2018 myönnetty avustukset kunnittain ja asukasta kohti.

Maakunnassa tai kuntatasolla ei ole selkeää päätettyä linjausta sote-järjestöjen toiminta-avustusten tulevaisuudesta maakunta- ja sote-uudistuksen jälkeen, kun kuntien sosiaali- ja terveystoimet ja -lautakunnat on lakkautettu.

Keskusteluissa kuntien viranhaltijoiden kanssa on noussut esiin, että myös Pirkanmaalla on näkemyksiä, joiden mukaan tulevan maakunnan tulisi huolehtia kunnassa toimivien sote-järjestöjen toiminta-avustuksista kunnan jatkaessa nuorisoi-, kulttuuri- ja liikuntajärjestöjen tukemista. Maakunnalla ei kuitenkaan toistaiseksi ole mitään konkreettista suunnitelmaa tai välinettä tukea järjestöjen toimintaa, varsinkaan kuntatasolla.

Kuten aiemmin on tuotu esiin, Pirkanmaalla paikallisista sote-järjestöistä valtaosa ilmoittaa, että niiden toiminnan jatkuminen riippuu kunnan tuesta. Sote-järjestöjen avustuksista sopiminen maakunnan ja kuntien kesken onkin olennaista, jotta yhdistysten toiminta voi jatkua suunnitelmallisesti ja ilman katkoksia.

Jos kunnan tukea ei olisi

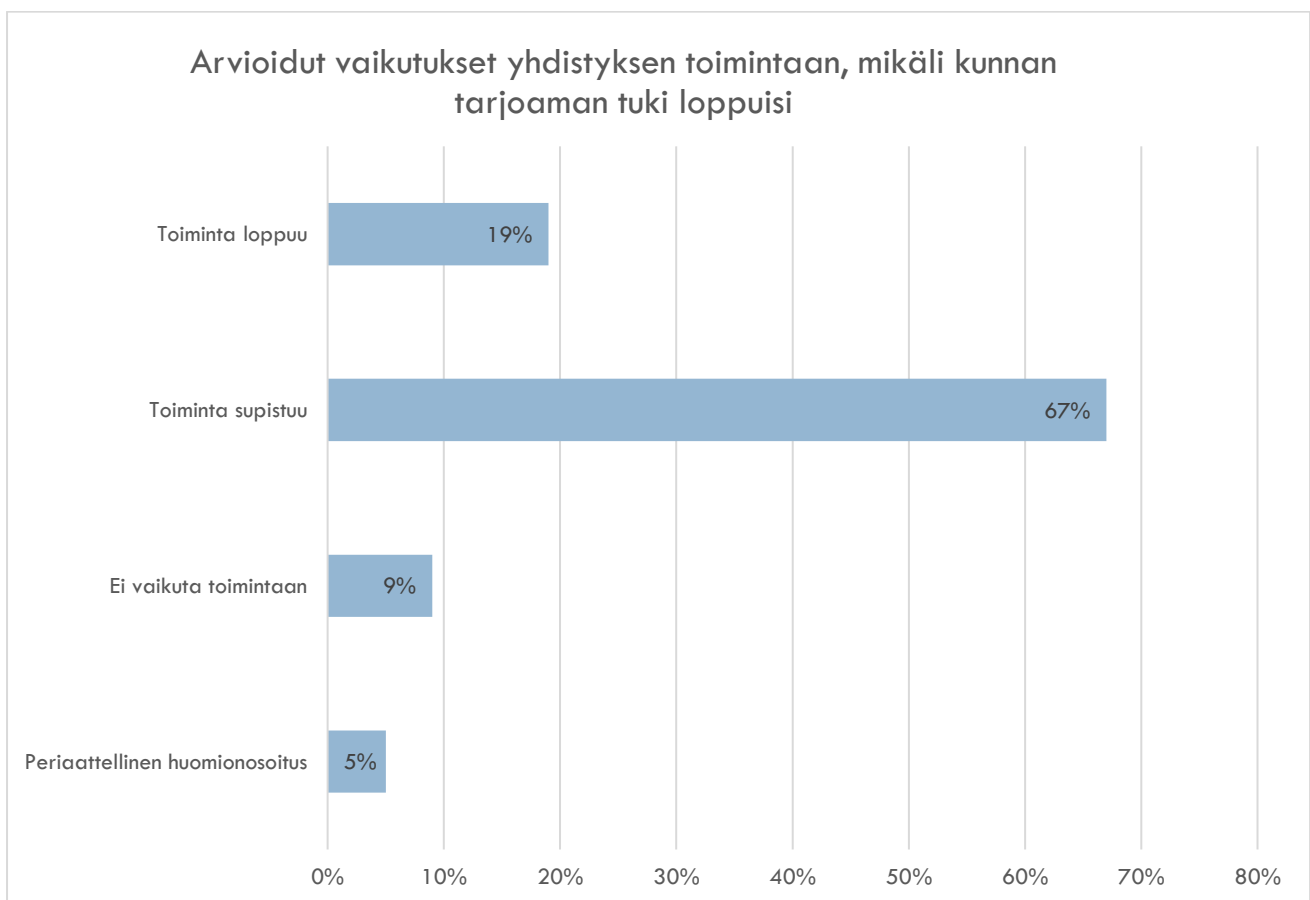
Järjestökyselyssä pyydettiin kunnan avustuksia saavia yhdistyksiä pohtimaan kuvitteellista tilannetta, jossa yhdistys ei enää saisi näitä avustuksia. Halusimme selvittää, millainen aukko yhdistyksen toimintaan tai sen kohderyhmän arkeen tulisi, mitä jäisi tekemättä.

Saatujen vastausten perusteella nyt kunta-avustusta saavat yhdistykset voidaan karkeasti jakaa neljään ryhmään sen mukaan, miten mahdollinen kunta-avustukset lopettaminen yhdistyksen toimintaan vaikuttaisi:

- 1) **Kunta-avustusten lopettaminen ei vaikuta juurikaan yhdistyksen tulevaan toimintaan.** Noin 10 prosenttia avustusta saavista vastaajista kertoo, ettei ole riippuvainen kunnan tuesta. Ilman tukeakin toiminta pystyttäneen säilyttämään nykyisen kaltaisena. Nyt saatava tuki kuitenkin mahdollistaa toiminnan kehittämisen ja mahdollisen laajenemisen.

- 2) **Avustus on pieni rahallisesti, mutta periaatteellisesti iso huomionosoitus yhdistykselle.** Muutamille yhdistykselle kunnan tarjoamaa avustussummaa tärkeämpää on kunnan tahtotila huolehtia kuntalaisten hyvinvoinnista yhdessä yhdistysten kanssa sekä kunnan osoittama arvostus yhdistysten tekemää arvokasta työtä kohtaan.
  - ”Kuntien taloudellinen tuki ei ole alallamme nykyisinkään merkittävää taloudellisesti, henkinen tuki ja yhdessä tekeminen on paljon merkityksellisempää”
  - ”- - - joten summalla ei ole ratkaisevaa merkitystä, mutta pidän tärkeänä, että yhdistyksemme on huomioitu avustusta myönnettäessä.”

- 3) **Yhdistys joutuisi karsimaan toimintaansa ja mahdolliset jäsenmaksut nousisivat. Sen seurauksena jäsenmäärä vähenisi ja toiminta entisestään supistuisi.** Selkeä enemmistö (67 %) kysymykseen vastanneista kertoo yhdistyksen toiminnan supistuvan mahdollisen tukien loppumisen myötä. Osa yhdistysten toiminnannasta loppuisi heti, osa toiminnasta kuihtuisi pidemmällä aikavälillä mahdollisen jäsenmäärän laskun myötä.
  - ”Joitain toimintoja pitäisi karsia pois ja se ei olisi hyväksi ajatellen, että toimialamme on mielenterveys- ja päihdetyö. Jäsenistö tuntisi itsensä taas syrjityiksi. Mahdollisesti juuri niin tärkeästä virkistystoiminnasta jouduttaisiin karsimaan.”
  - ”Liikuntaryhmä joutuisi lopettamaan. Vertaistukiryhmä keskeyttäisi toimintansa. Perhekerho joutuisi vähentämään toimintaansa tai lopettamaan.”
  - ”Jäsenille tarjoamamme harrastusmahdollisuudet vähenisivät romahdusmaisesti, sekä fyysisen kunnan, että henkisen vireyden ylläpitämiseksi toimivat, vapaaehtoisin voimin johdettavat kerhomme loppuisivat, samoin mahdollisesti molemmat kuorot, koska toimitilojen vuokriin ja salien käyttömaksuihin eivät jäsenmaksumme riittäisi.”
  - ”Aukko olisi aika iso, muutama vuosi toiminta jatkuisi ennallaan. Sen jälkeen liikuntaryhmiä olisi vähennettävä, osallistumismaksua korotettava huomattavasti. Moni jäisi ryhmästä pois. Toiminnaltamme olisi peruspohja pois.”

- 4) **Avustusten loppumisen seurauksena koko toiminta loppuisi.** Viidesosa tukea saavista yhdistyksistä on avovastausten mukaan täysin riippuvaisia kunnan tuesta. Useat vastaajat kuvaavat tukien loppumista katastrofiksi yhdistyksen toiminnan kannalta. Osa järjestöistä kertoo kunta-avustusten saamisen olevan edellytys myös muiden tukien saamiselle ja sitä kautta kunnan tuki on elinehto yhdistyksen toiminnalle.
  - ”Toiminta loppuu. Kehitysvammaisten ihmisten harrastekurssitoiminta loppuu - - -Tilapäishoito loppuu. - - - . Virkistystoiminta loppuu. Diskot, risteilyt, ulkomaanmatkat ja muut virkistystoiminnan alle menevät toiminnot loppuu. Satoja käyttäjiä näissä toiminnoissa. Edunvalvonta ja oikeuksien valvonta loppuu, nyt tietoa perheille jaetaan todella niukasti viranomaisten taholta.

Puhelinpalvelu ja henkilökohtainen ohjaus perheille loppuu joten jäävät tyhjän päälle. Toiminnan loppuminen olisi kehitysvammaisille henkilöille ja heidän läheisilleen katastrofi.”

- ”Kerhotoiminnan ja nuorten työllistämistoiminnan pyörittäminen kokonaisuudessaan olisi vaakalaudalla.”
- ”Päihteiden käyttö lisääntyisi ja ne henkilöt jotka ovat saaneet apua toiminnastamme sairastuisivat.”
- ” Viittomakieliset kieliryhmänä jää paitsioon. - - - Jos rahoitus loppuu, palkattu työntekijä irtisanotaan ja tiedotukset viittomakielellä Pirkanmaan alueelle loppuvat viittomakieleltä käyttäville kuuroille. Kuurot jäävät sen takia pimentoon kaikista kaupungin asioista ja ilman palveluita.”
- ”600 ihmisen harrastus ja kuntoilutoiminta loppuisi tässä ympäristössä ja yhdistys kuihtuisi.”

Kuvio 12. Yhdistysten avovastauksista luokitellut arvioidut vaikutukset yhdistyksen toimintaan tilanteessa, jossa kunnan tuet loppuisivat (N=122).

JÄRJESTÖJEN NÄKEMYKSIÄ MAAKUNTA- JA SOTE-UUDISTUKSESTA

Maakunta- ja sote-uudistus muuttaa järjestöjen toimintaympäristöä. Kuten edellä on tuotu esiin, hallituksen esittämässä mallissa sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämistä vastuu siirtyy maakunnille, mutta hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen jää suurelta osin kuntien tehtäväksi. Jos uusi malli astuu voimaan, onkin olennaista luoda toimivat yhteistyökäytännöt järjestöjen, maakuntien ja kuntien välille.

Edellä on tuotu esiin järjestöjen toimintaedellytysten turvaamista sote-uudistuksessa erityisesti kuntatason hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Toinen suuri järjestökenttään vaikuttava on valinnanvapaus ja siihen liittyvät muutokset. Järjestöjen on tulevaisuudessa määriteltävä toimintansa sen mukaan, onko se markkinaehtoista palvelutuotantoa vai yleishyödyllistä, voittoa tavoittelematonta terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä (Brax 2018).

Olennaista on myös pohtia, mikä on järjestöjen ja kansalaistoiminnan paikka tulevassa maakuntamallissa. Uudistus tuottaa 18 uutta toimijaa. Ilkka Halava, Mika Pantzar ja Elisa Lukin ehdottavat Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEAn järjestötoiminnan tulevaisuutta hahmottelevassa raportissa, että maakuntamallin syntyprosessissa olisi harkittava maakuntia kokeilualueina. Jokaisella maakunnalla voisi olla oma hyvinvointikokeilunsa, jonka kokemuksista myöhemmin rakennettaisiin toimivia yhteisiä linjauksia. (Halava, Pantzar & Lukin 2018, 28)

Halava, Pantzar ja Lukin ehdottavat, että maakunnassa järjestövaltuusto voisi tarjota järjestöjen integroitua ratkaisuja valmiina maakunnalle. Järjestökenttä voisi myös luoda verkkopalvelun/sovelluksen, jossa vapaaehtoistyöpanoksia kerättäisiin keskitetysti. (emt., 28). Tällaisia hankkeita toki onkin jo vireillä: maakuntaan on Järjestö 2.0 -hankkeen ja valmistelun järjestö-maakuntayhteistyön alatyöryhmän toimesta rakennettu malli järjestöneuvottelukunnasta, joka osallistuisi palveluiden kehittämiseen ja päätösten vaikutusten ennakoarviointiin kansalaisnäkökulmasta.

Tässä luvussa esitellään lyhyesti järjestöjen näkemyksiä siitä, miten yhdistykset ovat mielestään päässeet vaikuttamaan maakunta- ja sote-uudistukseen Pirkanmaalla ja miten uudistusten nähdään vaikuttavan järjestöjen toimintaan. Järjestökyselyn lisäksi aineistona on käytetty Järjestöt mukana muutoksessa -ohjelman lähtötilannekartoitusta sekä maakunta- ja sote-valmisteluun osallistuneille järjestöjen edustajille tehtyä kyselyä.

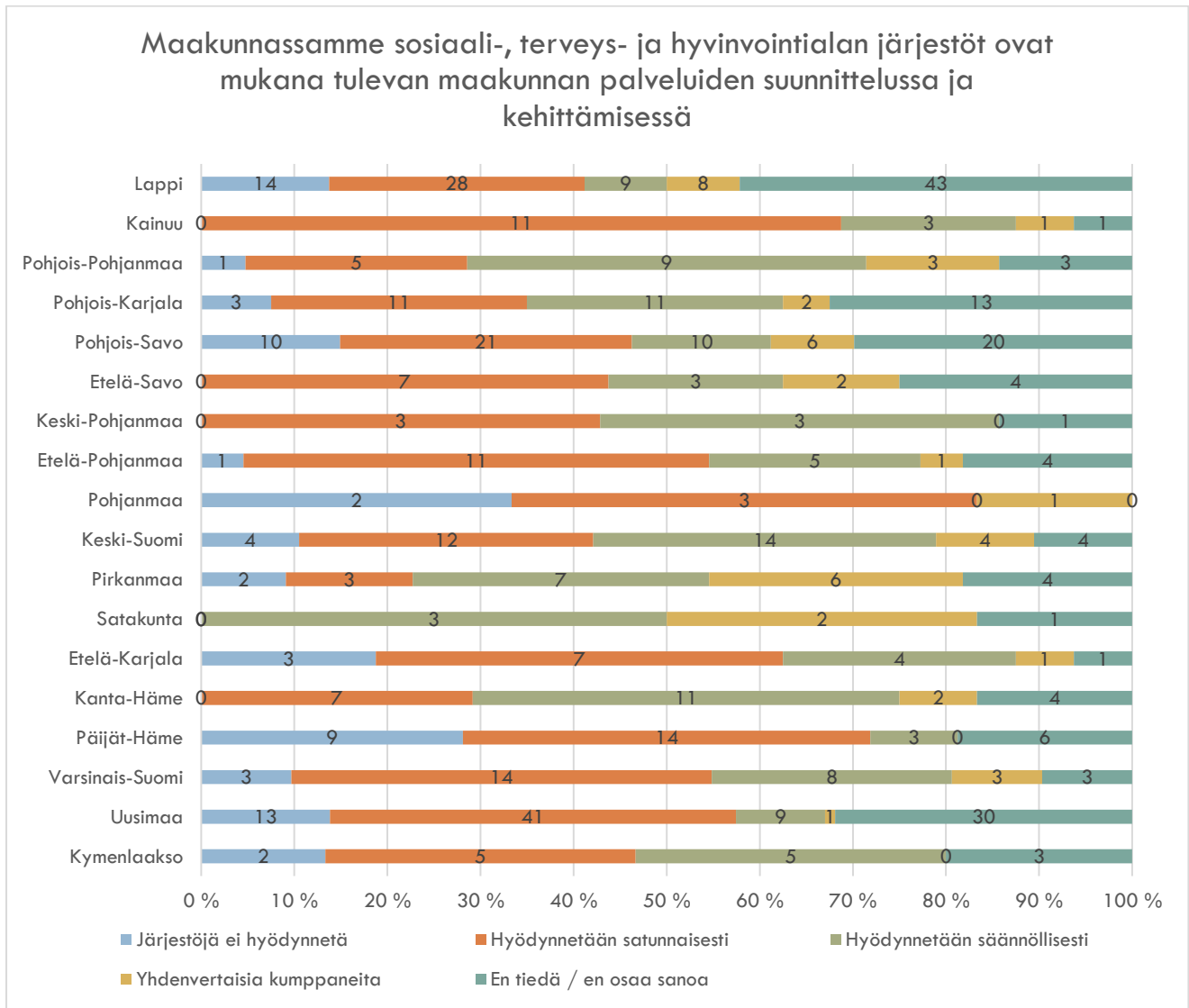
Kuunnellaanko järjestöjä uudistuksessa?

SOSTE ry:n koordinoiman Järjestöt mukana muutoksessa -ohjelman lähtötilannekartoitus suunnattiin 17 maakunnallisen hankkeen kautta sekä maakuntien sosiaali-, terveys- ja hyvinvointialan toimijoille että Järjestö 2.0 -hankkeen työntekijöille. Kyselyyn vastasi helmi-maaliskuun aikana 641 henkilöä. Näistä 84 % edusti kolmatta sektoria, 13 % julkista sektoria ja loput muita toimijoita, kuten yksityisen sektorin edustajia, seurakuntia yms.

Järjestöjen rooli ja asema tulevien maakuntien palvelujen suunnittelussa vaihtelee maakunnittain. Osassa maakuntia ja maakuntien kuntia on erilaiset perinteet ja käytännöt järjestöjen osaamisen hyödyntämisestä yhteisten palvelukokonaisuuksien suunnittelussa. Se, mikä vastauksissa herätti mielenkiinnon, oli kuinka eri tavoin kolmannen sektorin ja julkisen sektorin vastaajat näkevät tilanteen. Julkisen sektorin toimijat kokevat lähtökohtaisesti, että järjestöt ovat vahvemmin mukana palvelujen suunnittelussa ja että niillä on merkitystä myös lopputuleman kannalta. Sen sijaan järjestötoimijat näkevät oman roolinsa paljon pienempänä eikä niin merkityksellisenä tässä isossa kokonaisuudessa kuin mitä julkisen sektorin toimijat.

Lähtötilannekartoituksen perusteella Pirkanmaan vastaajat (N=22) näkevät tilanteen järjestöjen kannalta keskimääräistä valoisampana. Useampi kuin joka neljäs vastaaja piti järjestöjä tasavertaisena kumppanina,

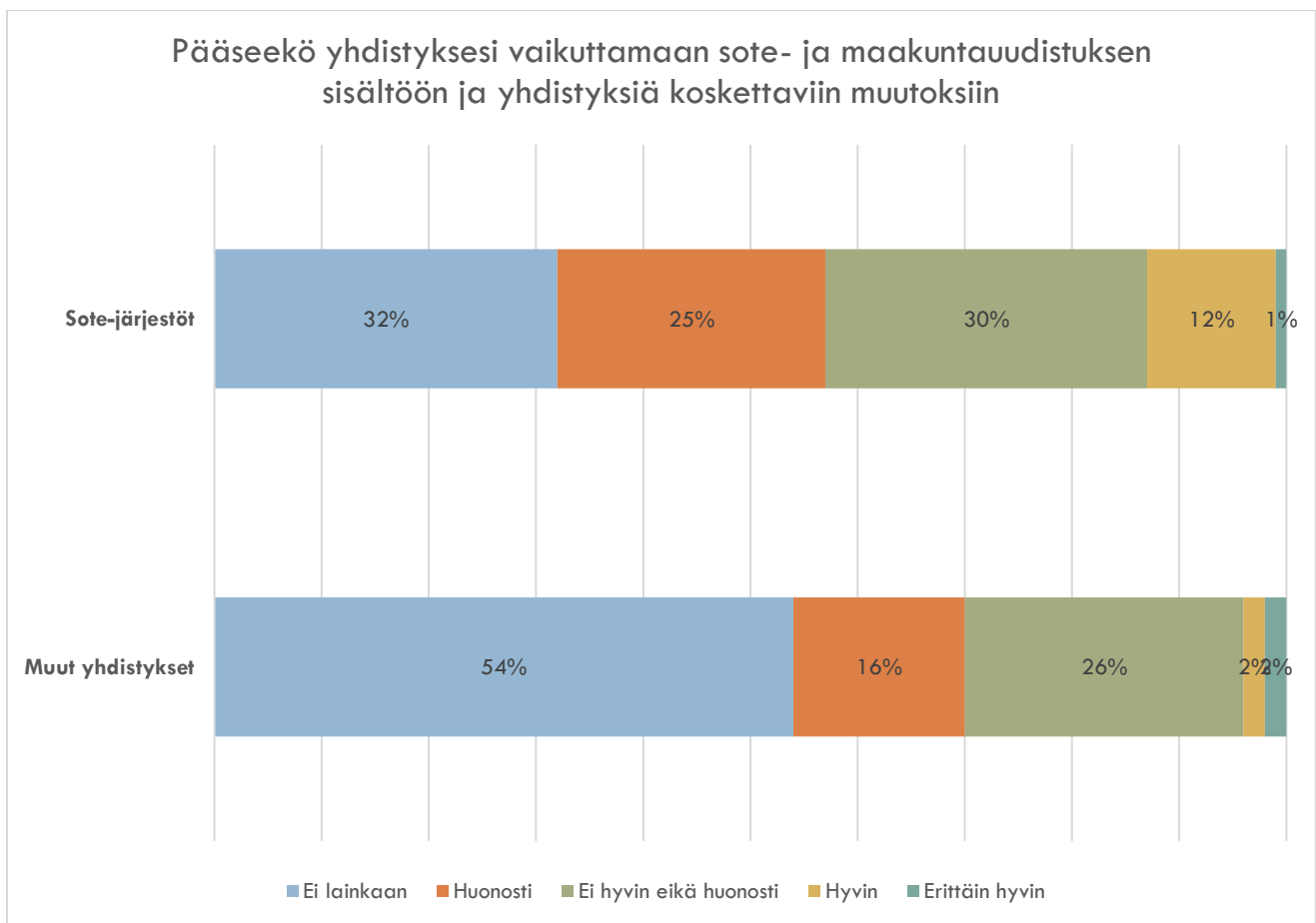
ja vain kaksi vastaajaa koki, että järjestöjä ei hyödynnetä lainkaan tulevan maakunnan palvelujen suunnittelussa. Vastaajista 18 edusti järjestöjä ja 4 julkista sektoria (maakunta- ja sote-valmistelijat).

Kuvio 13. Järjestöjen asema ja rooli tulevan maakunnan palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä maakunnittain tarkasteltuna. Palkit kuvaavat vastausten prosentuaalista jakautumista ja palkkien sisällä olevat arvot vastausten määriä. (Lähde: Järjestö 2.0 -hankkeiden lähtötilannekartoituksen yhteenveto. Antti Pelto-Huikko, Ajatustalo Oy, 2018)

- ”Kyllä järjestön ääntä kuullaan ja otetaan huomioon, mutta järjestöjen itsekkin täytyy olla aktiivisia.”
- ”Pirkanmaa 2019 maakuntaudistukseen liittyen järjestöyöntekijöitä on tulevan palvelusuunnittelussa mukana vaihtelevasti. Mukaan on päässyt olemalla itse aktiivinen.”

Lähtötilannekartoituksen tulos on jossain määrin ristiriitainen Pirkanmaan järjestökyselyn vastausten kanssa. Kyselyssä lähes joka kolmas vastaaja (32 %) koki yhdistyksensä pääsevän vaikuttamaan sote- ja maakuntaudistuksen sisältöön ja yhdistyksiä koskettaviin muutoksiin huonosti tai ei lainkaan. Hyvin tai erittäin hyvin koki pääsevänsä vaikuttamaan 14 % yhdistyksistä.

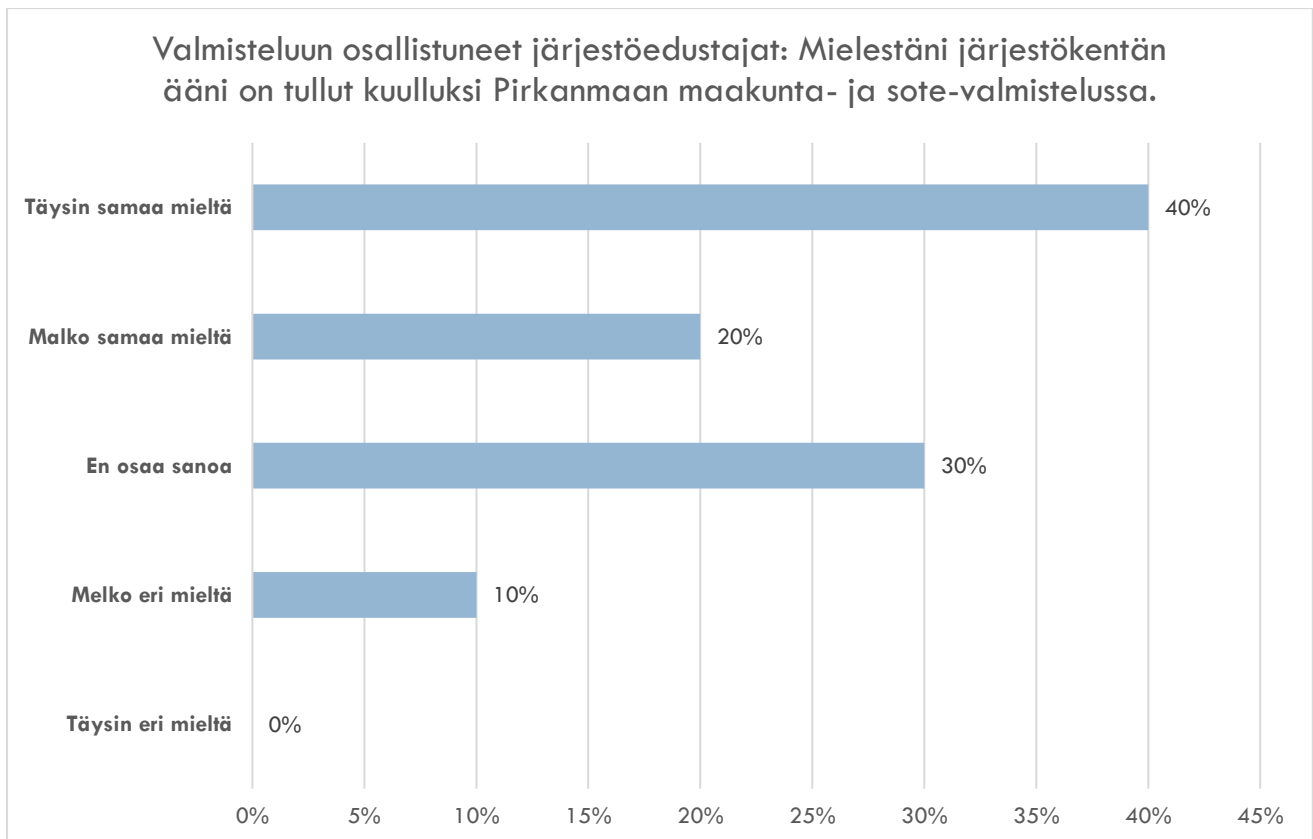
Kuvio 14. Yhdistysten (N=163) kokemus vaikutusmahdollisuuksistaan koskien maakunta- ja sote-uudistuksen sisältöä ja yhdistyksiä koskettavia muutoksia.

Ero saattaa johtua siitä, että osa sote-järjestöistä on osallistunut sote- ja maakuntaudistuksen valmistelun teemaryhmiin, kun taas viralliseen valmistelutyöhön osallistumattomat järjestöt voivat kokea jääneensä sivuraiteelle, kuten kyselyn joistakin avovastauksista käy ilmi:

- ”Ilmeisesti vain osa järjestöjä mukana kehityksessä, muut lykätään sivuraiteille.”

Pirkanmaan Järjestö 2.0 -hanke teki kyselyn myös valmistelun teemaryhmissä mukana olleille järjestöjen edustajille. Tämän kyselyn tulokset vahvistavat sitä kuvaa, että valmistelussa mukana olleet järjestöt kokevat vaikutusmahdollisuudet suhteellisen hyviksi. Vastanneista (N=10) 60 % koki, että järjestökentän ääni on tullut kuulluksi Pirkanmaan maakunta- ja sote-valmistelussa, kun päinvastaista mieltä oli vain yksi vastaaja.

Kuvio 15. Maakunta- ja sote-valmistelun teemaryhmiin osallistuneiden järjestöjen edustajien (N=10) näkemys järjestöjen kuulluksi tulemisesta valmistelussa.

Maakunta- ja sote-valmisteluun osallistuneista järjestöjen edustajista 90 % sanoo päässeensä vaikuttamaan teemaryhmässä käsiteltäviin asioihin. Kaikki kyselyyn vastanneet kokivat, että järjestöedustajana heidän asiantuntemustaan on hyödynnetty ja heitä on kohdeltu tasaveroisesti muiden asiantuntijoiden kanssa (70 % täysin samaa mieltä, 30 % melko samaa mieltä).

Puolet vastaajista kuitenkin kertoi, että he eivät ole valmistelutyössä pystyneet hyödyntämään järjestöverkostoja tai muiden (valmisteluun osallistumattomien) järjestöjen asiantuntemusta. Tästä voi päätellä, että vaikuttamisen mahdollisuudet ovat kasaantuneet valmistelutyössä oleville järjestöille, mutta järjestökenttää ei ole laaja-alaisemmin osallistettu uudistuksen valmisteluun.

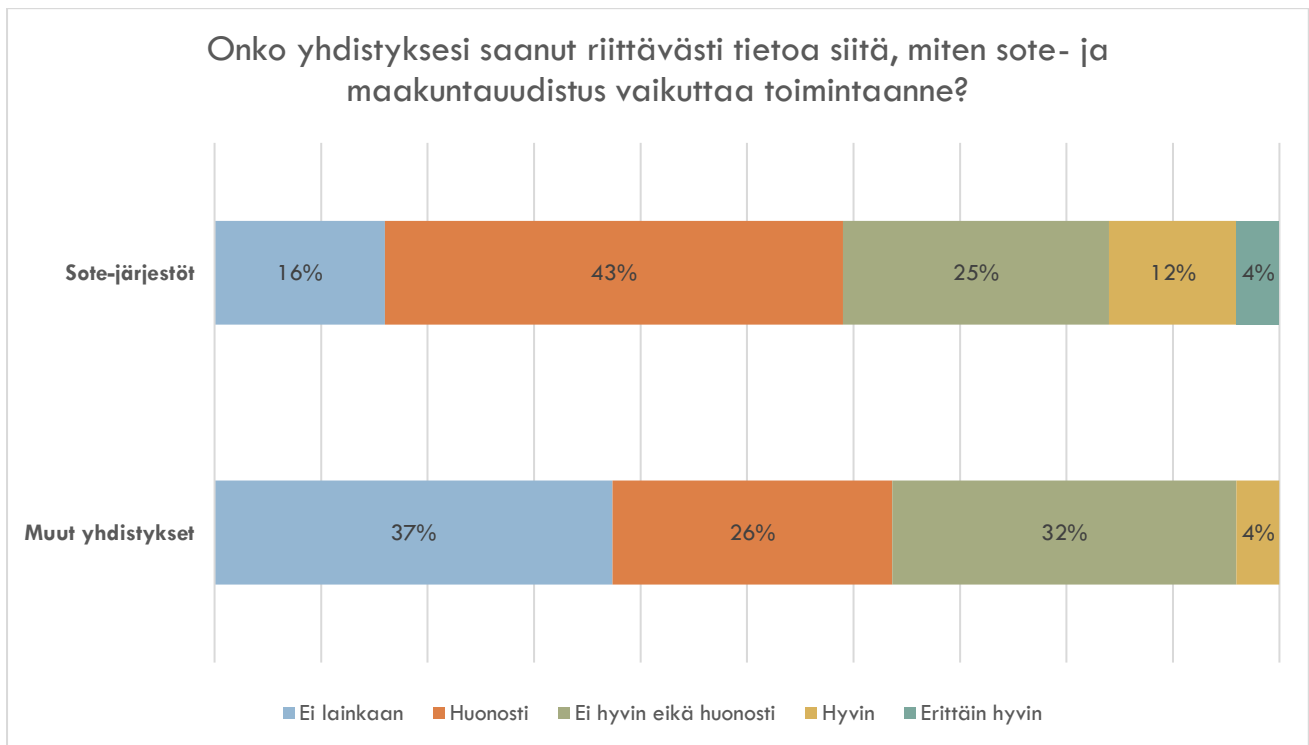
Miten uudistus koetaan?

Järjestökyselyn avovastauksien luokittelussa maakunta- ja sote-uudistus nousee esille yhtenä eniten yhdistysten toimintaan lähivuosina vaikuttavista muutoksista. Kysymys on luonnollisesti keskeinen erityisesti sosiaali- ja terveysalan järjestöille.

- ”Sote-uudistuksen vaikutukset pohdituttavat monella tapaa. Miten uudistus vaikuttaa kohderyhmien avunsaantiin ja järjestöjen rooliin tässä kokonaisuudessa. Erityisesti ne ihmiset, joilla on jo nyt riski jäädä palveluiden ulkopuolelle, huolestuttavat. - - - Maakunnan tasolla pienten erityisjärjestöjen rooli jäänee väistämättä pieneksi”

- ”Tulevaisuus tuo uhkia sotekuvion vuoksi. Me emme ole varsinainen palveluiden tuottaja. Kunnille jää terveyden edistämistyö, johon laatikkoon toimintamme mielestämme istuu. Nähtäväksi jää, mitä tapahtuu kaupungin kumppanuusavustuksille.”

Avovastauksista kuvastuu epätietoisuus maakunta- ja sote-uudistuksen vaikutuksista järjestöjen toimintaan ja myös järjestöjen asiakkaiden elämään. Sama epätietoisuus nousee esiin, kun kysytään, onko yhdistys saanut riittävästi tietoa uudistuksen vaikutuksesta toimintaan. Sote-järjestöistä (N=81) melkein 60 % kokee saaneensa huonosti tai ei lainkaan tietoa siitä, miten maakunta- ja sote-uudistus vaikuttaa yhdistyksen toimintaan.

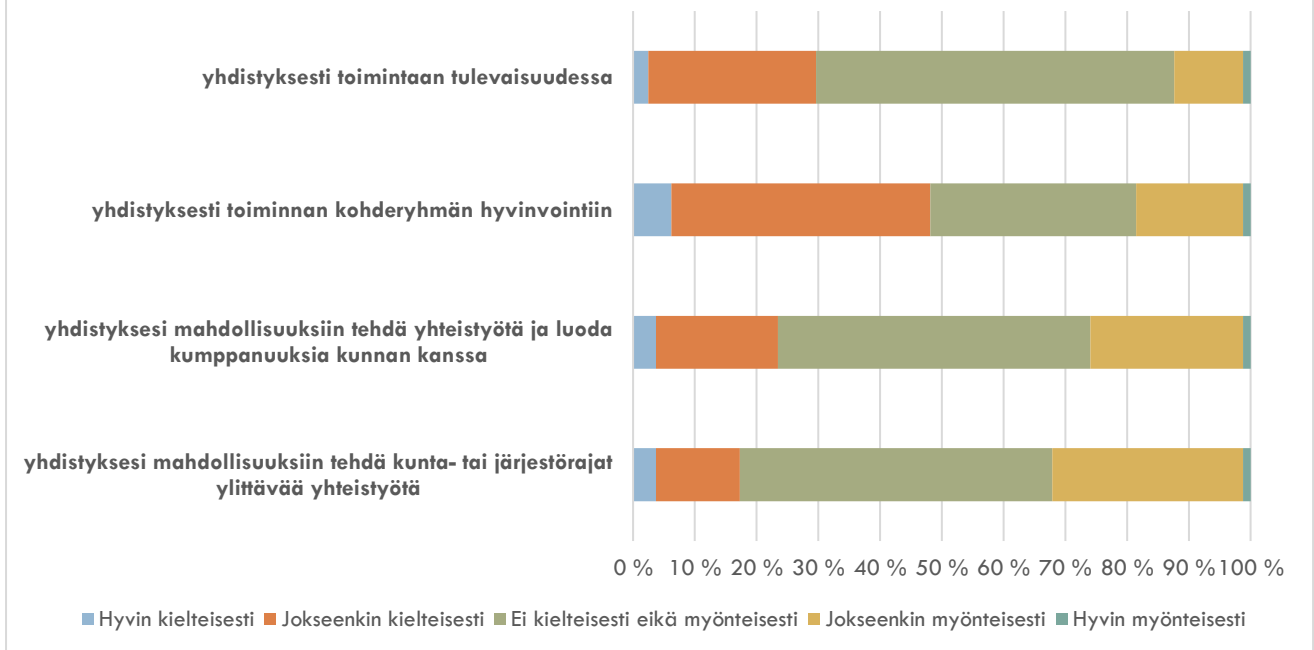

Kuvio 16. Sote-järjestöjen (N=81) ja muiden yhdistysten (N=82) näkemys siitä, ovatko ne saaneet riittävästi tietoa maakunta- ja sote-uudistuksen vaikutuksista yhdistyksen toimintaan.

Sote-järjestöistä vajaa kolmannes arvelee uudistuksen vaikuttavan kielteisesti järjestön toimintaan, kun muun alan yhdistyksille uudistus näyttäytyy enemmän neutraalina. Huomionarvoista on myös, että puolet sote-järjestöistä katsoo maakunta- ja sote-uudistuksen vaikuttavan kielteisesti yhdistyksen toiminnan kohderyhmän hyvinvointiin. Positiivisiin vaikutuksiin uskoo hieman harvempi kuin joka viides yhdistys.

Sen sijaan yhdistyksissä ei pelätä suuressa määrin uudistuksen vaikeuttavan kunnan kanssa tehtävää yhteistyötä. Voitaneenkin ajatella, että sosiaali- ja terveysalan yhdistykset pitävät edelleen kuntaa luontevana kumppanina, huolimatta siitä, että sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämismääräsiirto tulevaisuudessa siirtyy maakunnalle.

Sote-järjestöt: Miten arvelet sote- ja maakuntaudistuksen vaikuttavan

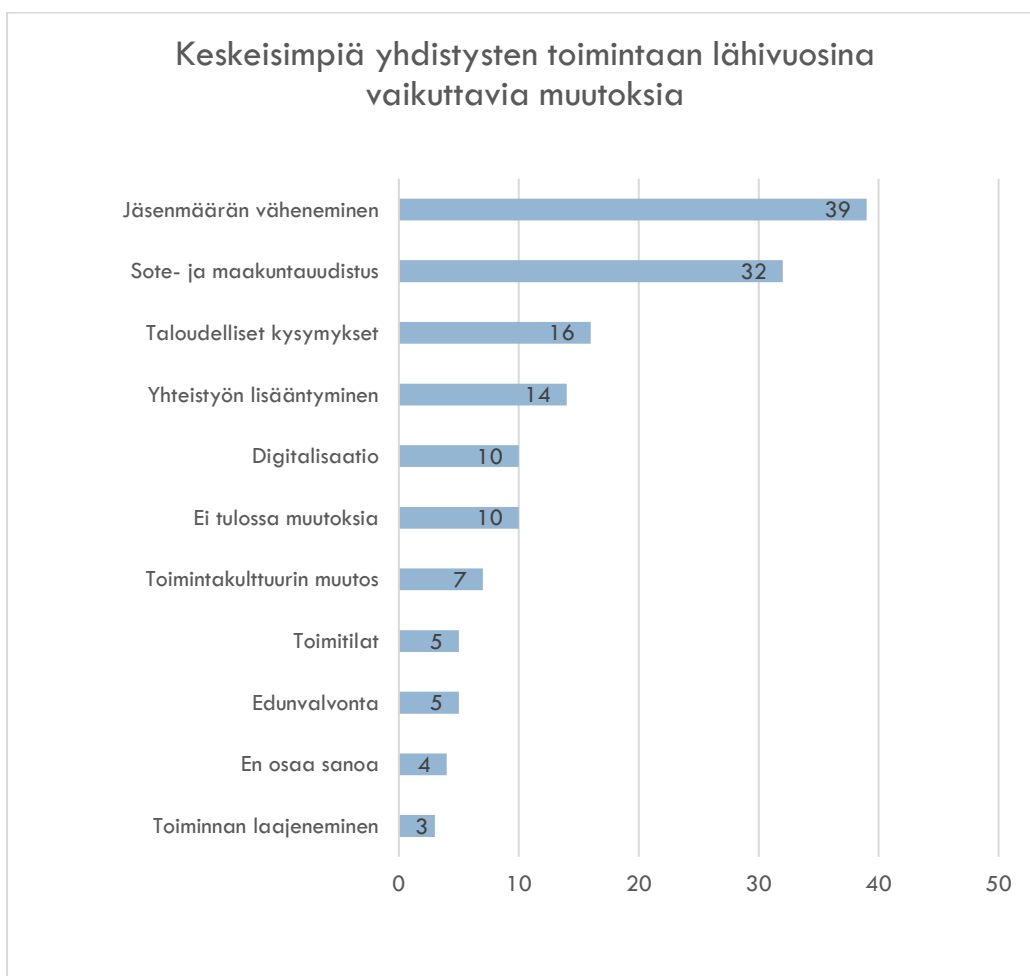
Kuvio 17. Sosiaali- ja terveysalan yhdistysten (N=81) näkemys siitä, miten maakunta- ja sote-uudistus tulee vaikuttamaan yhdistyksen toimintaan ja kohderyhmän hyvinvointiin.

YHDISTYSTEN TULEVAISUUDENNÄKYMÄT

Järjestötoiminnan tulevaisuus on asia, joka askarruttaa ihmisiä monissa yhdistyksissä.

Yhteisöjen keskeinen rakennusaine on yksilöiden sitoutumishalukkuus yhteisöön, mutta omaehtoinen sitoutuminen on ollut parin vuosikymmenen ajan vähenevä luonnonvara yhteiskunnan useilla sektoreilla. Samaan aikaan projektimaisuuden merkitys yhteiskunnallisen vaikuttamisen muotona on kasvanut. Digitalisaatio, työn murros ja järjestöbyrokratiasta vapaata kansalaistoimintaa edustavan neljännen sektorin nousu haastavat perinteistä järjestökenttää.⁴ (Halava ym. 2018)

Vaikka tulevaisuuden haasteiden konkretisoiminen on vaikeaa, kysyttiin Pirkanmaan järjestökyselyssä yhdistyksen toiminnan kannalta merkittävimpiä näkyvissä olevia muutoksia ja sitä, miten niihin on varauduttu. Avovastaukset tuottivat laajan aineiston, jota tullaan hyödyntämään mm. Järjestö 2.0 -hankkeen työssä.

Kuvio 18. Yhdistysten avovastauksista luokitellut lähivuosina odotettavissa olevat yhdistyksen toimintaan vaikuttavat muutokset. Luvut esittävät sitä, kuinka monessa avovastauksessa aihe nostettiin esiin. (N=163)

⁴ Näistä teemoista ja tulevaisuuden ratkaisujen visioista kiinnostuneille voi suositella STEAn julkaisemaa tulevaisuusraporttia Kansalaisjärjestö jälkiteollisessa artistiyhteiskunnassa. Sen voi lukea osoitteessa https://issuu.com/steajulkaisut/docs/jarjestotoiminnan_tulevaisuus.

Yleisimpänä yhdistyksen toimintaan vaikuttavana muutoksena yhdistykset pitävät jäsenmääränsä vähenemistä ja sitoutuneiden vapaaehtoisten saamisen vaikeutta. Vähenemisen taustalla on usein jäsenten ikääntyminen ja uusien jäsenten saamisen hankaluus.

- ”Pitäisi saada uusia aktiiveja, koska edellinen sukupolvi alkaa vanhenemaan ja eivät jaksakaan enää osallistua.”
- ”Jäsenmäärän lasku on realiteettia, tämä puolestaan vähentää jäsenmaksuista saatavia tuloja. Myös vapaaehtoisia on yhä vaikeampi löytää. Kuka jaksaa kohta pyörittää isoa yhdistystä?”
- ”Uusia vapaaehtoistoimijoita ei saada edes kovalla työllä toimintaan mukaan. Joka kuukausi kotiutetaan TAYS:ista sydänpotilaita **kuntaamme**, mutta he eivät halua tulla toimintaan mukaan. Toiminta hiipuu, kun nykyiset toimijat uupuvat, eikä saada uusia heidän tilalleen jatkamaan. Yhdistyksen jäsenten keski-ikä on 74 vuotta ja luonnollinen poistuma vuosittain enemmän kuin saadaan uusia jäseniä.”
- ”Jäsenistön ikääntyminen ja toiminnan hiipuminen on todellinen sekä suurin riski lähivuosina.”
- ”Nuorison mukaan saaminen, tosi vaikeaa nykyään.”

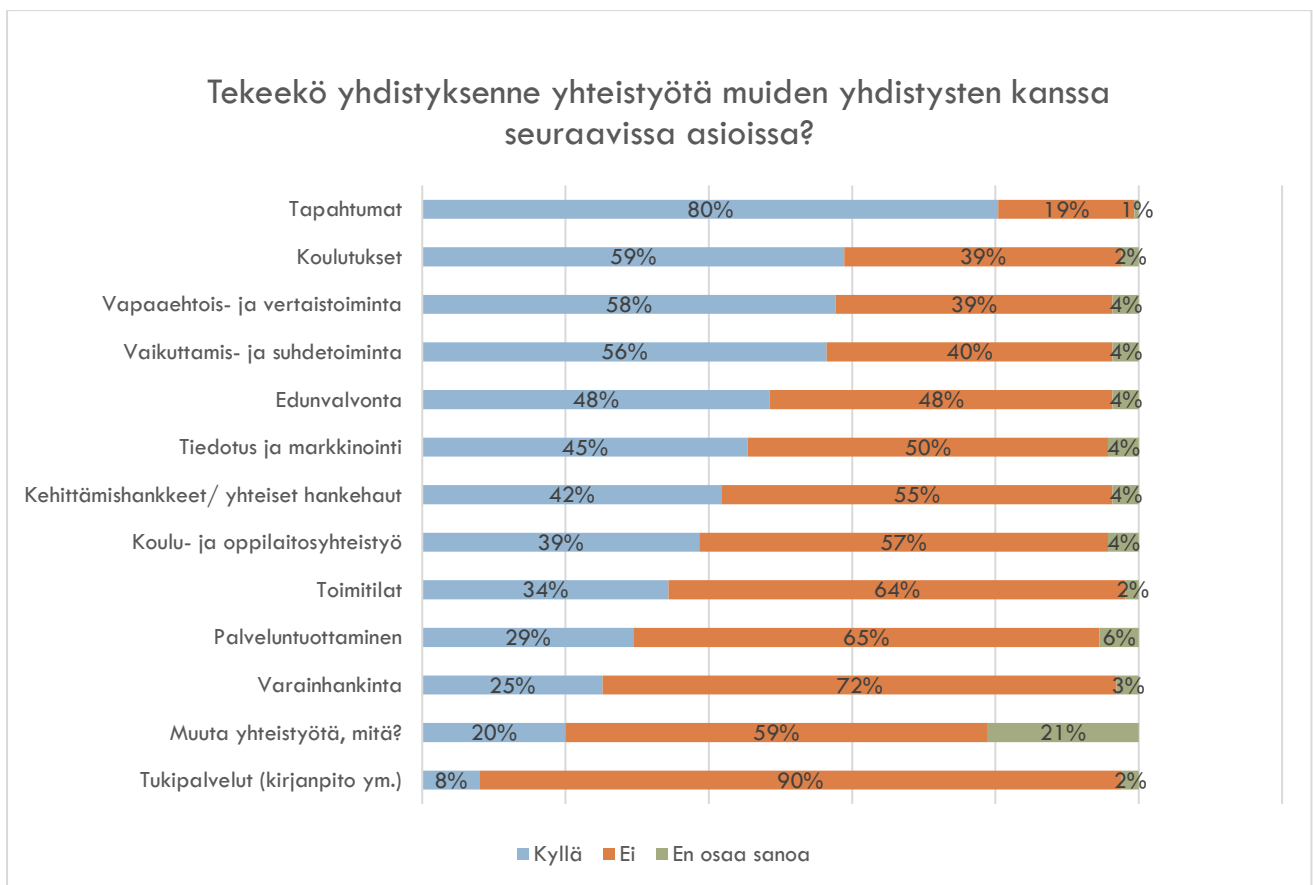
Myös taloudelliset muutokset ja yhteistyön kehittäminen sekä toisten järjestöjen että kunnan ja maakunnan kanssa mainitaan usein yhdistysten toimintaan lähivuosina vaikuttavina asioina.

- ”Olemme täysin riippuvaisia rahoituksesta. - - - Pyrimme löytämään ja tuomaan esille entistä paremmin omat vahvuutemme, erityisyytemme, joiden vuoksi kaupungin kannattaa jatkossakin osoittaa meille rahoitusta.”
- ”Rahoituksen saanti jatkossa ja keneltä se tulee jatkossa.”
- ”Rahoituksen epävarmuus, mistä se saadaan jatkossa? Vaikea on valmistautua tässä vaiheessa. Kenen kanssa avustuksista neuvotellaan?”
- ”Jos kaupungin toiminta-avustus lakkaa, niin yhdistys lopetetaan.”
- ”Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa. Toimintasuunnitelmaan jo kirjattuna yhteistyön kehittäminen”

Yhdistysten välinen yhteistyö

Järjestökyselyssä selvitettiin myös pirkanmaalaisten järjestöjen keskenään tekemää yhteistyötä ja sen muotoja. Selkeästi yleisin yhdistysten välinen yhteistyömuoto on erilaisten tapahtumien järjestäminen. Tapahtumia muiden yhdistysten kanssa yhteistyössä järjestää 80 % vastanneista.

Myös yhteisten koulutusten järjestäminen (59 %), vapaaehtois- ja vertaistoiminta (58%) sekä vaikuttamis- ja suhdetoiminta (56%) ovat tärkeitä yhteistyön muotoja.

Kuvio 19. Yhdistysten (N=163) yhteistyö muiden yhdistysten kanssa.

Joillakin yhdistyksillä on kokemuksia siitä, että yhteistyö muiden kanssa ei onnistu. Syynä saatetaan kokea esimerkiksi se, että järjestön kohderyhmä koetaan jotenkin pelottavaksi ja vaikeasti lähestyttäväksi. Ne yhdistykset, jotka tekivät yhteistyötä muiden kanssa, huomasivat että yhdessä tekeminen luo paljon iloa sekä monenlaista hyötyä – niin taloudellista kuin sisällöllistä.

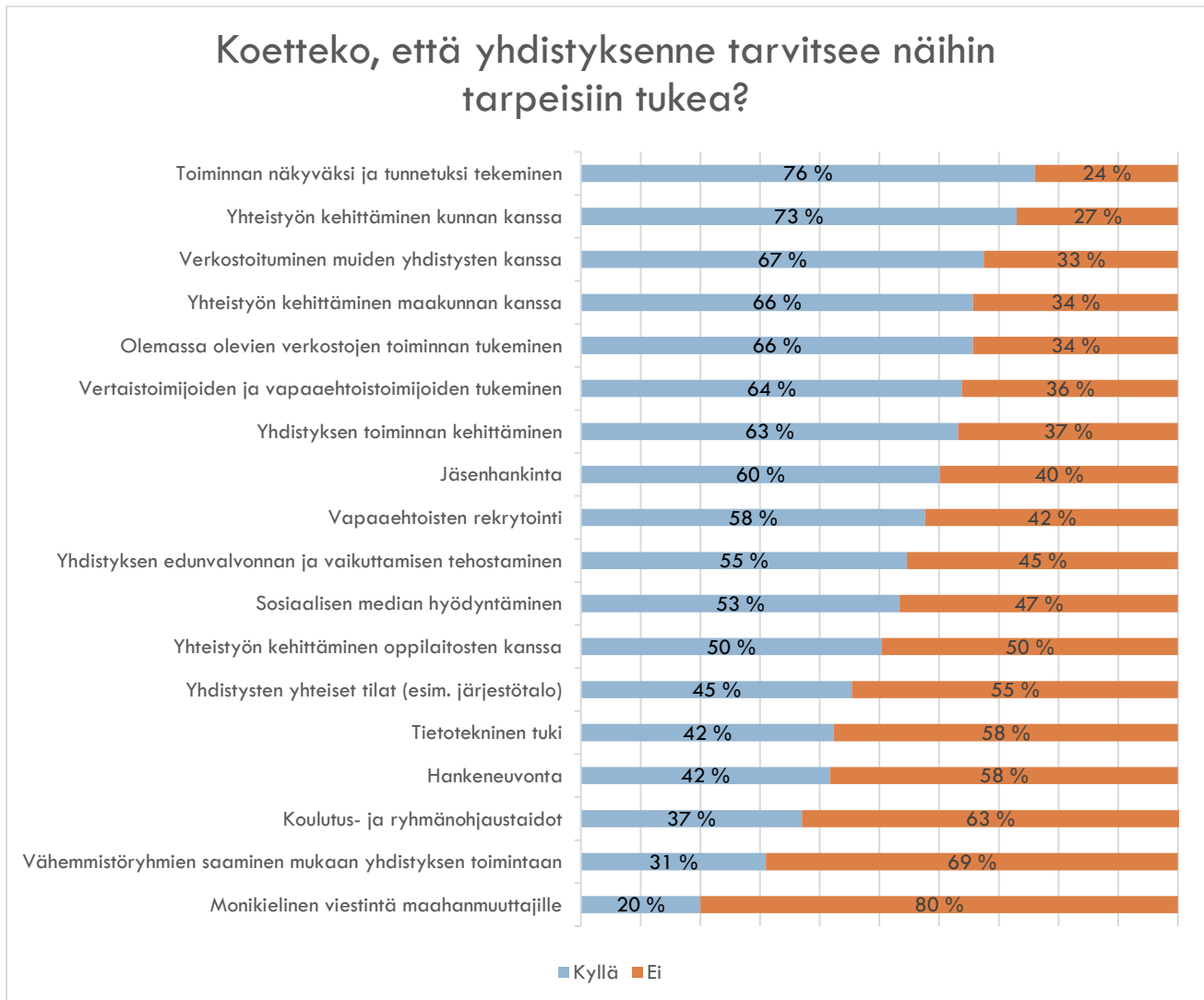
- ”Tilaisuudet oli kustannustehokkaita, tekijöitä oli enemmän, osallistujia oli enemmän, ja mikä parasta syntyi uusia ystäväyksiä.”
- ”Kilpailutettiin toimistotarvikkeita hankinta. Saavutettiin merkittävä säästö.”
- ”Retkille on monella yhdistyksellä vaikeaa saada riittävästi lähtijöitä kulujen kattamiseksi. Yhdessä muutaman toimijan kanssa se onnistuu.”
- ”Yhteisluennot ovat erinomainen tapa. Samat aihepiirit koskettavat monen yhdistyksen jäseniä, joten on fiksua järjestää yhteisesti luento ja jakaa kulut.”
- ”Yhteistyön kautta löydettiin tapoja sanottaa haavoittuvuuden yleisiä piirteitä ja huomattiin, että tilanteissa on paljon yhteneväisyyttä huolimatta kohderyhmien erilaisuudesta. Tämä luo uskoa siihen, että voimavaroja yhdistämällä voimme edistää haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten mahdollisuutta saada apua ja suojaa.”
- ”Yhdessä tekeminen on hauskaa ja järjestäminen yhdessä helpompaa!”

Tuen tarpeet

Verkostoituminen ja yhteistyön kehittäminen muiden yhdistysten, kunnan ja maakunnan kanssa ovat tarpeita, joihin enemmistö järjestökyselyyn vastanneista yhdistyksistä koki tarvitsevänsä apua.

Lukujen voidaan tulkita kertovan siitä, että verkostoitumista pidetään tärkeänä ja yhteistyötä kunnan ja maakunnan kanssa halutaan kehittää. Jatkossa onkin olennaista pohtia, miten yhdistyksiä tuetaan yhteistyön rakentamisessa ja olemassa olevien verkostojen ylläpitämisessä.

Tukea kaivataan myös jäsenhankintaan ja vapaaehtoisten rekrytointiin sekä viestintään. Toiminnan näkyväksi ja tunnetuksi tekeminen olikin tarve, johon yli kolme neljäsosaa yhdistyksistä kaipaa apua.

Kuvio 20. Yhdistysten (N=163) tuen tarpeet

LOPUKSI

Ihmisten hyvinvointi syntyy arjessa ja lähiyhteisöissä. Tätä ei muuta se, että sosiaali- ja terveystalot järjestää maakunta. Järjestöillä ja kunnilla on yhteinen tavoite: ihmisten hyvinvointi. Järjestöt ovatkin luontevia kumppaneita kunnan hyvinvointityössä.

Maakunta- ja sote-uudistuksessa järjestöjen kannalta merkittävin muutos on sosiaali- ja terveystalujen järjestämisvastuun siirtyminen kunnista maakunnalle. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen jää edelleen kuntien vastuulle.

Pirkanmaan kunnilla on pitkä perinne yhdistysten tukemisesta toiminta-avustuksilla ja tiloja tarjoamalla. Järjestöjen merkitys tunnustetaan ja sitä arvostetaan, mutta kumppanuuden kehittämiseksi yhteistyötä on kehitettävä suunnitelmallisempaan ja pitkäjänteisempään suuntaan. Yhdistykset kokevat, että tähän tarvitaan tukea.

Hyviä avauksia tähän suuntaan on jo tehty. Orivedellä kaupungin hallinnoima Järjestöjen talo -hanke (2017) onnistui lisäämään orivesiläisten yhdistysten yhteistyötä, kuntalaisten osallisuutta ja nuorten huomioimista. Yhdistyskyselyssä yli 90 % vastaajista (N=35) koki, että hanke on parantanut yhdistysten toimintaedellytyksiä. (Hannila 2017, 25) Lempäälän sivistyksen palvelualueen uudessa organisaatiomallissa perustettiin keväällä 2018 yhteisövaliokunta, jonka puitteissa on jo toteutettu yhdistyksille kysely ja kutsuttu kunnan tiloja käyttävät yhdistykset tapaamiseen, joka herätti yhdistystoimintaa helpottavia, tilankäyttöä tehostavia ja käyttäjälähtöisyyttä lisääviä ehdotuksia. (Lempäälä 2018)

Sujuva yhteistyö kunnan ja yhdistysten välillä tarvitsee rakenteet ja vastuutahot sekä muutoksia toimintakulttuurissa. Pirkanmaan Järjestö 2.0 -hankkeen tavoitteena on yhdessä paikallisten järjestöagenttien ja yhdistysten avulla saada aikaan tarkoituksenmukaiset yhteistyörakenteet, jotka mahdollistavat kunnan ja paikallisten yhdistysten yhteistyön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Samalla on huolehdittava paikallisten yhdistysten toimintaedellytyksistä kunnissa. Pirkanmaan järjestökyselyn mukaan sote-yhdistyksistä yli 60 % toimii kunnan tiloissa, muista yhdistyksistä vajaa puolet. Sote-yhdistyksistä valtaenemmistö on riippuvaisia kunnan tuesta.

Maakunta- ja sote-uudistuksessa yhdistykset eivät saa jäädä väliinpuotoajiksi. Kunnan tarjoamat toimitilat ja avustukset mahdollistavat ennalta ehkäisevää matalan kynnyksen toimintaa, joka on kustannustehokasta ja tuottaa säästöjä. Kuntien onkin syytä jatkaa sote-yhdistysten toiminnan tukemista, vaikka sote-palvelujen järjestämisvastuu siirtyy maakunnalle.

Maakunnan ja kuntien tulisi myös sopia järjestöavustusten jatkumisesta osana maakuntien perustamista. Muutosvaiheessa tulee huolehtia siitä, ettei avustamiseen synny katkoksia. Katkokset voivat pahimmillaan johtaa järjestöjen toiminnan päättymiseen. Maakuntarahoituksen malleja rakennettaessa on myös huolehdittava, ettei maakunnan rahoitus muodostu esteeksi järjestöjen veikkaustuotoista saamalle rahoitukselle tai päinvastoin.

Uuden maakunnan rakentaminen edellyttää uudenlaisten osallisuuden ja vaikuttamisen kanavien luomista. Aktiivinen kansalaisyhteiskunta on hyvinvoivan ja vetovoimaisen maakunnan sydän.

Tuhannet pirkanmaalaiset järjestöt ja yhdistykset edistävät kansalaisten hyvinvointia ja terveyttä arjen tarpeista syntynein keinoin. Ne toteuttavat asukasosallisuutta käytännössä joka päivä.

Maakunnassa on oltava toimivat rakenteet ja käytännöt, jotka mahdollistavat asukkaiden, palveluiden käyttäjien ja heitä edustavien järjestöjen aktiivisen osallistumisen päätösten valmisteluun.

Maakunnilla on jatkossa lain mukainen yhteistyövelvoite järjestöjen kanssa, mutta sen konkretisoimiseksi tarvitaan maakunnan tasolla selkeät tavoitteet, rakenteet ja resurssit järjestöjen kanssa tehtävälle yhteistyölle. Maakuntastrategian ohjeen onkin syytä laatia maakunnallinen järjestö- ja kansalaisyhteiskuntastrategia.

Pirkanmaan maakunnan on hyvä katsoa myös, mitä muualla tapahtuu. Maakunnallisia järjestöneuvottelukuntia rakennetaan parhaillaan järjestöjen nivomiseksi mukaan uusiin maakuntahallintoihin.

Läheltäkin löytyy hyviä kokemuksia järjestöyhteistyön konkretisoimisesta, esimerkiksi Järjestöt Taysin kehittämiskumppanina -hanke (2017), jossa kehittämiskumppanina hankkeessa toimivat Pirkanmaan potilas- ja vammaisjärjestöt. Alkulähtötilanteessa todettiin toiminnan olevan potilasjärjestöjen ja Taysin toimialueiden välillä hajanaista, mutta yhteiskehittämistä hyödyntäen selvitettiin lähtökohdat, mitä palveluja tarvitaan ja mitkä ovat toimivat keinot toteuttaa tarvittavat palvelut. Hankkeessa syntyi malli uuteen keskussairaalan pääaulaan tulevasta Kohtaamispaikasta, joka mahdollistaa potilaalle vertaistuen saamisen jo ennen diagnoosia ja heti osastojakson aikana samoin potilaan opastaminen oman terveyden hoidossa. (Jouti 2017)

Pirkanmaalla järjestöjen edustajat ovat osallistuneet aktiivisesti maakunta- ja sote-uudistuksen esivalmisteluun teemaryhmien jäseninä. Järjestö 2.0 -hanke on tukenut järjestöjen valmiuksia osallistua valmistelutyöhön. Valmistelussa karttuneita kokemuksia ja yhteistyön muotoja on syytä hyödyntää myös jatkossa.

Suosituksat järjestö-kuntayhteistyön tiivistämiseksi Pirkanmaalla:

1. Paikallisen järjestöneuvottelukunnan tai muun yhdistysten ja kunnan pysyvän yhteistyörakenteen perustaminen
2. Järjestöyhdyshenkilön nimeäminen kuntaan
3. Järjestöyhteistyön ohjeen laatiminen kunnan ja yhdistysten yhteistyönä
4. Sote-yhdistysten rahoituksen ja toimitilojen saatavuuden jatkuvuus maakunta- ja sote-uudistuksessa

Suosituksat järjestö-maakuntayhteistyön kehittämiseksi Pirkanmaalla:

1. Järjestöneuvottelukunnan perustaminen maakuntaan
2. Järjestöyhdyshenkilön nimeäminen maakuntaan
3. Järjestöjen osallistuminen maakuntastrategian ja palvelulupauksen laatimiseen
4. Erillisen järjestö- ja kansalaisyhteiskuntastrategian laatiminen osaksi tulevaisuuden maakuntastrategiaa

LÄHTEET

Brax, Tuija (2018): Järjestöjen rooli maakunta- ja sote-uudistuksessa. Selvityshenkilön raportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö

Halava, Ilkka & Pantzar, Mika & Lukin, Elisa (2018): Kansalaisjärjestö jälkiteollisessa artistiyhteiskunnassa. Järjestötoiminnan tulevaisuus. Helsinki: STEA

Hannila, Piia (2017): Järjestöjen talo -hanke 1.11.2016 - 31.10.2017. Loppuraportti. Oriveden kaupunki

Jouti, Taina (2017): Vertaistukea ja kuulluksi tulemista – järjestöt Taysin kehittämiskumppanina. Opinnäytetyön tiivistelmä. Turun ammattikorkeakoulu

Katja, Miika & Sillanpää, Julia (2018): Yhdistykset ja kunnat – yhdessä ja kumppaneina. Yhteisen keittiön www-sivusto <http://yhteinenkeittio.fi/blog/yhdistykset-ja-kunnat-yhdessa-ja-kumppaneina> (11.7.2018)

Knaapi, Anne (2017): Järjestö 2.0 – Verkostojen verkosto. Powerpoint-esitys Järjestö 2.0 kick-off – tilaisuudessa 10.8.2017

Lempäälän kunnan www-sivusto

<http://www.lempaala.fi/paatoksenteko/vaikuttaminen/yhteisovalioikunnan-blogi> (11.7.2018)

Patentti- ja rekisterihallituksen www-sivusto

<https://www.prh.fi/fi/yhdistysrekisteri/yhdistysrekisterintilastoja.html> (11.7.2018)

Pelto-Huikko, Antti (2018) Järjestö 2.0 -hankkeiden lähtötilannekartoituksen yhteenveto. Ajatustalo Oy

SOSTE (2016): Järjestöjen tulevaisuus. Järjestöbarometri 2016. Helsinki: SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

SOSTE ry:n vwww-sivusto <https://www.soste.fi/elinvoimaiset-jarjestot/jarjestojen-vapaaehtoistoiminta.html> (11.7.2018)

SOSTE ry:n www-sivusto <https://www.soste.fi/elinvoimaiset-jarjestot/jarjestojen-ja-kuntien-yhteisty.html> (11.7.2018)

LIITE

Pirkanmaan järjestökyselyn kyselylomake

Yhdistyksen tiedot

1. Mikä on yhdistyksenne virallinen nimi? *

_____

2. Yhdistyksenne kotipaikkakunta *

- Akaa
- Hämeenkyrö
- Ikaalinen
- Juupajoki
- Kangasala
- Kihniö
- Kuhmoinen
- Lempäälä
- Vilppula
- Nokia
- Orivesi
- Parkano
- Pirkkala
- Punkalaidun
- Pälkäne
- Ruovesi
- Sastamala
- Tampere

- Urjala
- Valkeakoski
- Vesilahti
- Virrat
- Ylöjärvi
- Muu, mikä?
- _____

3. Sähköpostiosoite tai -osoitteet, josta yhdistyksenne tavoittaa. Tiedot tulevat Pirkanmaan Järjestö 2.0 –hankkeen käyttöön.

Sähköpostiosoite 1 *

_____

Sähköpostiosoite 2

_____

4. Tilaan maksutta Pirkanmaan Järjestö 2.0 -hankkeen uutiskirjeen yllä olevaan osoitteeseen/osoitteisiin.

Kyllä, kiitos!

5. Millä toimialalla yhdistyksenne pääasiallisesti toimii? *

- Ammatti, elinkeino, yrittäjyys (esim. ammattiyhdistykset, yrittäjät, maa- ja metsätaloustuottajat)
- Asukas-, kylä- tai kaupunginosatoiminta
- Eläkeläiset ja vanhustyö
- Etnisyys, monikulttuurisuus, kansainvälisyys ja kehitysyhteistyö
- Klubitoiminta
- Kotitalousneuvonta, kodin- ja puutarhanhoito
- Kotiseutu- ja perinnetoiminta, sukuseurat
- Kulttuuri (esim. taide, tanssi, teatteri, musiikki jne.)

- Lapset ja perheet (esim. lastensuojelu, lapsiperheiden tuki, perhetyö)
- Luonto, ympäristönsuojelu, eläintensuojelu
- Mielenterveys- ja päihdetyö
- Moottorikerhot, moottoriurheilu
- Nuorisopolitiikka, nuorisotyö, opiskelujärjestöt
- Pelastustoiminta ja turvallisuus, vapaaehtoinen pelastuspalvelu
- Sairaudet ja vammaisuus
- Puoluepolitiikka
- Tasa-arvo ja ihmisoikeudet
- Työvoimaan, työllisyyteen ja työttömyyteen liittyvä toiminta
- Urheilu ja liikunta
- Vapaa-aika (esim. kalastus, metsästys, retkeily, matkailu, käsityöt, lemmikit, veneily)
- Vapaaehtoinen maanpuolustus- tai reserviläistoiminta
- Veteraani- ja sotainvalidityö
- Yleis- ja monialajjärjestöt
- Joku muu, mikä?
- _____

6. Millä alueella oma yhdistyksenne pääasiallisesti toimii? Yhdistyksen toiminta on pääasiallisesti *

- Valtakunnallista
- Maakunnallista
- Paikallista

7. Jos toimintanne on pääasiallisesti paikallista, missä Pirkanmaan kunnassa / kunnissa toimitte? (Valitse kunnat)

- Akaa
- Hämeenkyrö
- Ikaalinen
- Juupajoki

- Kangasala
- Kihniö
- Kuhmoinen
- Lempäälä
- Vilppula
- Nokia
- Orivesi
- Parkano
- Pirkkala
- Punkalaidun
- Pälkäne
- Ruovesi
- Sastamala
- Tampere
- Urjala
- Valkeakoski
- Vesilahti
- Virrat
- Ylöjärvi

Muu, mikä?

Yhdistyksen toiminta lukuina

8. Paljonko yhdistyksessänne toimi arvionne mukaan vapaaehtoisia vuonna 2017 *

Lukuun sisältyy sekä säännöllistä vapaaehtoistyötä tekevät että esimerkiksi tapahtumissa avustaneet, sisältää myös yhdistyksen vapaaehtoiset toimihenkilöt

Kaikki vapaaehtoiset yht.

---

9. Paljonko yhdistyksellänne oli jäseniä vuonna 2017? *

Jos et tiedä tarkkaa määrää, merkitse arvio (numeroin).

Henkilöjäsenet yht.

_____

Yhteisöjäsenet (esim. jäsenjärjestöt) yht.

_____

10. Oliko yhdistyksessänne palkattuja työntekijöitä vuonna 2017? *

Palkatulla työntekijällä tarkoitetaan myös osa-aikaisia ja erilaisilla tuilla työllistettyjä.

Kyllä

Ei

Avustukset

11. Hakiko yhdistyksenne avustuksia tai muuta taloudellista tukea kunnalta tai kunnilta vuonna 2017? *

Kyllä

Ei

12. Jos vastasit kyllä, minkälaista avustusta haitte?

Toiminta-avustus

Tapahtuma-avustus

Kumppanuusavustus tai muu taloudellinen tuki? Mitä ja mihin tarkoitukseen?

_____

13. Myönnettiinkö yhdistyksellenne avustuksia tai muuta taloudellista tukea kunnalta tai kunnilta vuonna 2017? *

Kyllä. Yhdistys sai kunta-avustuksia vuonna 2017 yhteensä (ilmoittakaa euromäärä ilman

välilyöntejä ja senttejä)?

_____

Ei

14. Jos vastasit kyllä, minkälaista avustusta saitte?

Toiminta-avustus

Tapahtuma-avustus

Kumppanuusavustus tai muu taloudellinen tuki? Mitä ja mihin tarkoitukseen?

_____

15. Saiko yhdistyksenne käyttöönensä toimitiloja kunnalta tai kunnilta vuonna 2017? *

Ei, emmekä tarvitse / emme ole hakeneet tiloja kunnalta

Tarvitsisimme tiloja, mutta kunnassa ei ole tarjolla

Kyllä saimme, maksutta

Kyllä saimme, maksua vastaan

16. Onko yhdistyksenne toiminnan jatkuvuus riippuvainen kunnan tarjoamista toimitiloista, taloudellisesta tai muusta tuesta? Perustelkaa vastauksenne. *

Kyllä, miksi?

_____

Ei, miksi?

_____

Yhdistyksen toimintamuodot ja kohderyhmät

Millaista toimintaa yhdistyksenne toteuttaa ja kenelle se on suunnattu? Kuvatkaa tämän hetkistä pääasiallista toimintaanne Pirkanmaalla. **Toimintamuotoja voi kirjata enintään kolme.** Jokaiseen toimintamuotoon kirjataan myös kohderyhmä. (Esimerkkinä toimintamuodoista: tapahtumat ja tilaisuudet, kerho- ja seuratoiminta, neuvonta, vapaaehtois- ja vertaistoiminta, edunvalvonta, erilaisten palvelujen tuottaminen jne.)

17. Yhdistyksen pääasiallinen toimintamuoto 1. *

Kuvatkaa toimintaa lyhyesti

Kohderyhmä(t) tai ketä toimintaan osallistuu

---

18. Yhdistyksen pääasiallinen toimintamuoto 2.

Kuvatkaa toimintaa lyhyesti

Kohderyhmä(t) tai ketä toimintaan osallistuu

---

19. Yhdistyksen pääasiallinen toimintamuoto 3.

Kuvatkaa toimintaa lyhyesti

Kohderyhmä(t) tai ketä toimintaan osallistuu

Yhdistyksen omistamat tilat

20. Hallinnoiko yhdistyksenne toimitiloja tai kiinteistöjä (esim. kylä- tai seurantalo, laavu, grillikatos, sauna, liikuntapaikka, ulkoilualue, tanssilava, rakentamaton tontti tai tila, toimisto- tai kokoushuoneisto, asunto)? *

- Kyllä
 Ei

21. Jos vastasit kyllä: Mitä toimitiloja ja kiinteistöjä yhdistyksellänne on?

Valitkaa kaikki sopivat vaihtoehdot

- Toimisto- tai kokoushuoneisto
 Kylä- tai seurantalo tai vastaava
 Grillikatos / Laavu
 Sauna
 Liikuntapaikka
 Ulkoilualue
 Tanssilava
 Rakentamaton tontti tai tila
 Asunto

Joku muu; mikä?

_____

22. Vuokraatteko tiloja muille yhdistyksille?

Kyllä. Ilmoita nettiosoite, josta vuokrausohjeet löytyvät tai ilmoita tiloja vuokraavan henkilön

- yhteystiedot (puhelinnumero ja sähköpostiosoite).

_____

Ei

Yhteistyö yhdistysten kanssa

23. Tekeekö yhdistyksenne yhteistyötä muiden yhdistysten kanssa seuraavissa asioissa

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
Edunvalvonta *	☐	☐	☐
Kehittämishankkeet/ yhteiset hankehaut *	☐	☐	☐
Koulutukset *	☐	☐	☐
Koulu- ja oppilaitosyhteistyö *	☐	☐	☐
Palveluntuottaminen *	☐	☐	☐
Tapahtumat *	☐	☐	☐
Tiedotus ja markkinointi *	☐	☐	☐
Toimitilat *	☐	☐	☐
Tukipalvelut (kirjanpito ym.) *	☐	☐	☐
Vaikuttamis- ja suhdetoiminta *	☐	☐	☐
Vapaaehtois- ja vertaistoiminta *	☐	☐	☐
Varainhankinta *	☐	☐	☐
Muuta yhteistyötä, mitä? _____	☐	☐	☐

24. Kuvailkaa lyhyesti yhtä mielestänne merkittävää yhdistysten välistä yhteistyötä (esim. tilaisuus, tapahtuma, idea, kehittämishanke) viimeisen viiden vuoden aikana. Mitä tehtiin, missä, kenen kanssa, kenelle? Mitä etuja yhteistyöstä oli?

Yhteistyö kuntien kanssa

25. Tekeekö yhdistyksenne yhteistyötä kunnan tai kuntien kanssa seuraavissa asioissa?

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
Edunvalvonta *	☐	☐	☐
Kehittämishankkeet/ yhteiset hankehaut *	☐	☐	☐
Koulutukset *	☐	☐	☐
Koulu- ja oppilaitosyhteistyö *	☐	☐	☐
Palveluntuottaminen *	☐	☐	☐
Tapahtumat *	☐	☐	☐
Tiedotus ja markkinointi *	☐	☐	☐
Toimitilat *	☐	☐	☐
Tukipalvelut (kirjanpito ym.) *	☐	☐	☐
Vaikuttamis- ja suhdetoiminta *	☐	☐	☐
Vapaaehtois- ja vertaistoiminta *	☐	☐	☐
Varainhankinta *	☐	☐	☐
Yhteiset tapaamiset tai keskustelutilaisuudet kunnan toimijoiden kanssa *	☐	☐	☐
Muuta yhteistyötä, mitä? _____	☐	☐	☐

26. Kuvailkaa lyhyesti yhtä mielestänne merkittävää kuntayhteistyötä (esim. tilaisuus, tapahtuma, idea, kehittämishanke) viimeisen viiden vuoden aikana. Mitä tehtiin, missä, kenen kanssa, kenelle? Mitä etuja yhteistyöstä oli?

---

27. Onko kunta esittänyt yhdistyksellenne kahden viime vuoden aikana pyyntöjä toimintamuodoista, joita kunta haluaisi yhdistyksenne tuottavan? *

- Kyllä on, ilman rahallista vastinetta.
- Kyllä on, vastikkeeksi avustukselle (yleis-, toiminta- tai kohdeavustus).
- Kyllä on, muuta korvausta vastaan (yksikkökohtainen korvaus, ostopalvelusopimus jne.).
- Ei ole

Yhdistyksen kehittämistarpeet ja toimintaympäristön muutos

Monenlaiset toimintaympäristön muutokset vaikuttavat tulevina vuosina yhdistysten ja järjestöjen toimintaan.

Esimerkiksi kuntien ja maakunnan roolit sekä niiden keskinäinen työnjako muuttuvat.

Muutostilanteessa yhdistysten

ja järjestöjen asemaa voidaan parhaiten edistää, jos yhdistykset tekevät itse toimintaansa näkyväksi sekä etsivät

ratkaisuja ja yhteistyömuotoja toimintansa kehittämiseen. Seuraavilla kysymyksillä kartoitamme näkemyksiänne yhdistyksenne toiminnan merkityksestä sekä kehittämisestä.

28. Mitä pidätte tärkeimpinä muutoksina yhdistyksenne toiminnan kannalta lähivuosina? Onko yhdistyksenne valmistautunut niihin ja miten?

---

29. Jos saatte avustuksia kunnilta, pohtikaa kuvitteellista tilannetta, jossa yhdistyksenne ei enää saisi näitä avustuksia. Millainen aukko toimintaanne tai kohderyhmänne arkeen tulisi? Mitä jäisi tekemättä?

Muuttuva toimintaympäristö

30. Asteikolla 1-5, arvioi *

	1 ei lainkaan	2 huonosti	3 ei hyvin eikä huonosti	4 hyvin erittäin hyvin	5 hyvin erittäin hyvin
...onko yhdistyksesi saanut riittävästi tietoa siitä, miten sote- ja maakuntaudistus vaikuttaa toimintaanne?	☐	☐	☐	☐	☐
...pääseekö yhdistyksesi vaikuttamaan sote- ja maakuntaudistuksen sisältöön ja yhdistyksiä koskettaviin muutoksiin?	☐	☐	☐	☐	☐

31. Asteikolla 1-5, miten arvelet sote- ja maakuntaudistuksen vaikuttavan *

	1 hyvin kielteisesti	2 jokseenkin kielteisesti	3 ei kielteisesti eikä myönteisesti	4 jokseenkin myönteisesti	5 erittäin myönteisesti
...yhdistyksesi toimintaan tulevaisuudessa	☐	☐	☐	☐	☐
...yhdistyksesi toiminnan kohderyhmän	☐	☐	☐	☐	☐

hyvinvointiin
tulevaisuudessa

...yhdistyksesi
mahdollisuuksiin tehdä
yhteistyötä ja luoda
kumppanuuksia kunnan
kanssa

...yhdistyksesi
mahdollisuuksiin tehdä
kunta- tai järjestörajat
ylittävää yhteistyötä

32. Millaista vaikuttamistyötä oma yhdistyksenne tekee maakuntavaaleihin liittyen (esim. tilaisuudet, kampanjat, ehdokastapaamiset)

Tuen tarve

33. Koetteko, että yhdistyksenne tarvitsee näihin tarpeisiin tukea? *

Kyllä Ei

Monikielinen viestintä maahanmuuttajille

Vähemmistöryhmien saaminen mukaan yhdistyksen toimintaan

Tietotekninen tuki

Yhdistyksen edunvalvonnan ja vaikuttamisen tehostaminen

Koulutus- ja ryhmänohjaustaidot

Vapaaehtoisten rekrytointi

Yhteistyön kehittäminen oppilaitosten kanssa

Hankeneuvonta	☐	☐
Yhdistysten yhteiset tilat (esim. järjestötila)	☐	☐
Vertaistoimijoiden ja vapaaehtoistoimijoiden tukeminen	☐	☐
Olemassa olevien verkostojen toiminnan tukeminen	☐	☐
Jäsenhankinta	☐	☐
Sosiaalisen median hyödyntäminen	☐	☐
Toiminnan näkyväksi ja tunnetuksi tekeminen	☐	☐
Yhdistyksen toiminnan kehittäminen	☐	☐
Verkostoituminen muiden yhdistysten kanssa	☐	☐
Yhteistyön kehittäminen kunnan kanssa	☐	☐
Yhteistyön kehittäminen maakunnan kanssa	☐	☐

Lopuksi

34. Mitä vielä haluaisitte sanoa? Tähän voitte kirjoittaa kommentteja mihin tahansa kyselyn aiheeseen liittyen.

---

35. Vastaaajan yhteystiedot *

Etunimi _____

Sukunimi _____

Sähköposti _____

36. Osallistun yllätyspalkintojen arvontaan *

Kyllä

Ei